

Valgevälja liivamaardla Valgevälja II liivakarjääri keskkonnaloa nr KL-524935 taotlusele keskkonnamõju hindamise algatamata jätmine

1. OTSUS

Lähtudes eelnevast ning tuginedes keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 3 lõike 1 punktide 1, § 6 lõike 2 punktide 2 ja lõikele 4, § 6¹ lõigetele 3 ja 5, § 9 lõikele 1, § 11 lõigetele 2, 2², 2³, 4, 8 ja 8¹, Vabariigi Valitsuse 29.08.2005 määruse nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang, täpsustatud loetelu“ § 1 lõikele 1 ja § 3 punktide 4, keskkonnaministri 16.08.2017 määrusele nr 31 „Eelhindangu sisu täpsustatud nõuded“, **otsustab Keskkonnaamet:**

1.1. jätta algatamata keskkonnamõju hindamine Valgevälja II liivakarjääri keskkonnaloa nr KL-524935 taotlusele.

1.2. Valgevälja II liivakarjääri keskkonnaloa nr KL-524935 andmise taotluse menetlemisel arvestada järgmiste keskkonnameetmetega:

1.2.1. Mürahäiringute leevendamiseks tuleb rajada vähemalt 3 meetri kõrgused müratõkkevallid vahetult müraallika lähedusse, mis oleksid mäeeraldises Nõmmiku (katastritunnus 67401:002:0179) ja Metsniku (katastritunnus 67401:002:0400) kinnistute suunas;

1.2.2. Kaevandamistööde alguses tuleb mõõta mürataset karjääri alast väljaspool, katendivalli taga Nõmmiku (katastritunnus 67401:002:0179) ja Metsniku (katastritunnus 67401:002:0400) kinnistutel aktiivse kaevandamistegevuse ajal ehk olukorras, kui karjääri tehnika (ekskavaator, rataslaadur, kallurautod, pinnasepump) koos töötavad. Mõõtmised peavad olema läbi viidud akrediteeritud mõõtja poolt. Mõõtmistulemused esitada esimesel võimalusel ka Keskkonnaametile. Juhul kui esineb vajadus müra leviku täiendavaks tõkestamiseks, tuleb rakendada vajaduspõhiseid leevendavaid meetmeid (hoida müraallikad kaevandatud süvendi all, katendivallide kõrguse suurendamine, tööaja optimeerimine);

1.2.3. Enne kavandatavate tegevuste alustamist tuleb tellida kahepaiksete inventuur ning ekspertarvamus. Inventuuriks sobiv periood on mai ja juuni esimene dekaad. Ekspertarvamusel välja toodud leevendusmeetmetega arvestada karjääri tegevusel;

1.2.4. Selleks, et võimaldada mitmekesise elustiku kujunemist korrastamisjärgselt tekkivates veekogudes, tuleb kujundada karjääri nõlv ka põhjavee tasemest kõrgemal vähemalt 30% ulatuses nõlvusega 1:5;

1.2.5. Järskudesse nõlvadesse on tuleb rajada käigurajad, et karjääri põhja või astangutele sattunud loomad saaks sealt välja ilma pikki vahemaid läbimata. Käigukohad peavad olema rajatud ka müravallidesse või neist peab olema tagatud überpääs;

1.2.6. Mäeeraldisel ümber on keelatud rajada piirdeaedu, mis loomade liikumist takistavad;

1.2.7. Veekogud kujundada loodusesse sobivaks ehk vältida liiga sirget kaldajoont ning veekogude nurgad kujundada laugelt. Soovitatavalt rajada idapoolne veekogu kahepaiksetele sigimiseks soodsaks veekoguks ning läänepoolse veekogu rajamisel arvestada võimalusega rajada tulevikus rannaala, tagades selleks sobivad kaldanõlvad ja ligipääsetavuse;

1.2.8. Kaevandaja peab tagama, et Valgevälja II liivakarjääri teenindusmaal asuva matkaraja kasutamine on ohutu ja vajadusel takistama tolmu levikut matkarajale. Põhjendatud vajadusel näha ette muudatused raja kulgemises.

1.3. Täiendavad keskkonnauuringud ei ole vajalikud.

Keskkonnaamet teavitab KeHJS § 12 lõike 1¹ punkti 2 kohaselt käesolevast KMH algamata jätmisest 14 päeva jooksul ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded ning puudutatud isikuid ja teisi menetlusosalisi eraldi kirjaga.

2. ASJAOLUD JA ÕIGUSLIKUD ALUSED

2.1 AS Tariston (registrikood 10887843, Toompuiestee 35, Põhja-Tallinna linnaosa, Tallinn, Harju maakond) esitas 07.05.2025 Keskkonnaametile taotluse Valgevälja II liivakarjääri keskkonnaloa saamiseks. Taotlus on registreeritud Keskkonnaotsuste Infosüsteemis KOTKAS (KOTKAS) 07.05.2025 numbriga DM-132246-1, viimane korrigeeritud taotlus 10.07.2025 numbriga DM-132246-5.

Ettevõtte taotleb keskkonnaluba Valgevälja liivamaardlas Valgevälja II liivakarjääris maavara kaevandamiseks.

2.2. Keskkonnaloa menetluse algatamise teade on 28.07.2025 avalikustatud ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded. Keskkonnaamet teavitas 28.07.2025 kirjaga nr DM-132246-9 Valgevälja II liivakarjääri keskkonnaloa taotluse esitamisest ja avatud menetluse algatamisest keskkonnaseadustiku üldosa seaduse (KeÜS) § 46 lõike 1 punktides 1 ja 2 nimetatud isikuid. Avalikustamise käigus ettepanekuid ega seisukohti ei esitatud.

2.3. KeÜS § 43 lg 1 ja 2 alusel keskkonnaloa andja edastab keskkonnaloa taotluse keskkonnaotsuste infosüsteemi kaudu viivitamata pärast selle saamist kavandatava tegevuse asukoha järgsele kohaliku omavalitsuse üksusele teadmiseks, kes võib esitada oma arvamuse kirjalikult kümne päeva jooksul taotluse saamisest arvates.

KeÜS § 43 lg 2 kohase arvamuse esitas Haapsalu Linnavalitsus 13.05.2025 kirjaga nr 5-5/21/25 (KOTKAS 14.05.2025 nr DM-132246-3). Haapsalu Linnavalitsus tõi välja, et taotletav Valgevälja II mäeeraldis ja selle teenindusmaa asuvad Haapsalu linna üldplaneeringu kohaselt kõrgendatud avaliku huvi aladel ning lisaks ka väärtusliku maastiku ja rohevõrgustiku koridori piirkonnas.

Haapsalu Linnavalitsuse seisukoht oli, et ei kooskõlastata Valgevälja II liivakarjääri keskkonnaloa esmataotlust kuna mõjuhinnangud rohevõrgustiku ja väärtusliku maastiku aladele ning KAH alale puuduvad.

Keskkonnaamet edastas Haapsalu Linnavalitsuse arvamuse taotlejale ning taotleja esitas uuendatud taotluse, mille seletuskirjas käsitleti ka rohelise võrgustiku ja väärtusliku maastikule esineda võivaid häiringuid (KOTKAS 10.07.2025 nr DM-132246-5).

Kooskõlas MaaPS § 49 lõikega 6 edastas Keskkonnaamet Valgevälja II liivakarjääri mäeeraldise uuendatud keskkonnaloa taotluse 28.07.2025 kirjaga nr DM-132246-10 Haapsalu Linnavalitsusele arvamuse avaldamiseks, tähtajaga 28.09.2025.

Haapsalu Linnavalitsus esitas 02.09.2025 kirjaga nr 5-5/36/25 seisukoha Valgevälja II liivakarjääri taotluse kohta (KOTKAS 04.09.2025 nr DM-132246-11). Oma kirjas toob Haapsalu Vallavalitsus välja, et KeHJS § 6 lg 34 kohaselt tuleneb keskkonnamõju hindamise kohustus tegevuse aluseks olevast strateegilisest planeerimisdokumendist. Lähtudes Haapsalu linna üldplaneeringust ning tuginedes KeHJS § 3¹ lg 2-le leiab Haapsalu Linnavalitsus, et Valgevälja II liivakarjääri puhul tuleb algatada keskkonnamõju hindamine kavandatava tegevuse võimalike oluliste keskkonnamõjude väljaselgitamiseks.

Haapsalu Linnavalitsuse arvamust ja kavandatava tegevuse kooskõla Haapsalu linna üldplaneeringuga käsitletakse peatükis 3.1.2.

2.4. KeHJS § 3 lõike 1 punkti 1 kohaselt hinnatakse keskkonnamõju, kui taotletakse tegevusloa või selle muutmist ning tegevusloa taotlemise või muutmise põhjuseks olev kavandatav tegevus toob eeldatavalt kaasa olulise keskkonnamõju.

KeHJS § 11 lõike 2 kohaselt vaatab otsustaja tegevusloa taotluse läbi ning teeb otsuse keskkonnamõju hindamise (KMH) algatamise või algatamata jätmise kohta KeHJS § 6 lõikes 2 nimetatud valdkondade tegevuse ja KeHJS § 6 lõikes 2¹ viidatud tegevuse korral õigusaktis sätestatud tegevusloa taotluse menetlemise aja jooksul, kuid hiljemalt 90. päeval pärast KeHJS § 6¹ lõikes 1 loetletud teabe saamist. KeHJS § 9 lõike 1 kohaselt on otsustaja tegevusloa andja, MaaPS § 48 kohaselt annab kaevandamisloa Keskkonnaamet. Seega on Keskkonnaamet otsustajaks KeHJS tähenduses.

KeHJS § 6 lõike 2 punkti 2, § 6¹ lõike 3, § 11 lõigete 2 ja 4 ning KeHJS § 6 lõike 4 alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse 29.08.2005 määruse nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhinnang, täpsustatud loetelu“ § 1 lõike 1 ja § 3 punkti 4 kohaselt peab otsustaja andma eelhinnangu selle kohta, kas pealmaakaevandamine kuni 25 hektari suurusel alal on eeldatavalt olulise keskkonnamõjuga tegevus või mitte ning otsustama KMH algatamise või algatamata jätmise üle. KeHJS § 11 lõike 2³ järgi KMH vajalikkus otsustatakse, lähtudes eelhinnangust (vt ptk I) ja asjaomase asutuse seisukohast (seisukohad ning selgitused nendega arvestamise või arvestamata jätmise

kohta, vt ptk II). KeHJS § 11 lõike 4 kohaselt, kui kavandatava tegevuse KMH algatamise või algatamata jätmise otsus tehakse KeHJS § 6 lõike 2 või 2¹ alusel, lisatakse otsusele eelhindang.

3. EELHINNANG

KeHJS § 6¹ lõike 3 kohaselt annab Keskkonnaamet eelhindangu arendaja esitatud ja muu asjakohase teabe alusel ning lähtudes kavandatavast tegevusest, selle asukohast ja eeldatavast keskkonnamõjust. Eelhindangu sisu täpsustatud nõuded on KeHJS § 6¹ lõike 5 alusel kehtestatud keskkonnaministri 16.08.2017 määrusega nr 31 „Eelhindangu sisu täpsustatud nõuded“.

Keskkonnaamet on eelhindangu andmisel kasutanud järgmisi materjale:

1. Valgevälja liivamaardla Valgevälja II liivakarjääri maavara kaevandamisloa taotlus, sh *KeHJS* § 6¹ lõike 1 kohane teave;
2. Maa-ja Ruumiameti geoportaali kaardirakendused;
3. Lääne maakonnaplaneering 2030+ (Rahandusministri 22.03.2018 käskkiri nr 1.1-4/70);
4. Haapsalu linna kehtiv üldplaneering (vallavolikogu 29.09.2024 otsus nr 162);
5. Üleriigiline planeering „Eesti 2030+“;
6. Rohevõrgustiku planeerimisjuhend. OÜ Hendrikson & Ko, Tallinn-Tartu 2018.

3.1. Kavandatav tegevus

3.1.1. Tegevuse iseloom ja maht

Taotletav Valgevälja II liivakarjäär asub Lääne maakonnas, Haapsalu linnas, Valgevälja külas, riigile kuuluval kinnistul Haapsalu metskond 6 (katastritunnus 67401:002:1574; 100% maatulundusmaa; valitseja Kliimaministeerium, volitatud asutus Riigimetsa Majandamise Keskus (RMK)). Keskmine taotletav kaevandamise maht on 38 tuh m³ aastas. Keskkonnaloa taotletav kehtivusaeg on 15 aastat.

Taotletava mäeeraldise pindala on kokku 9,07 ha ning mäeeraldise teenindusmaa pindala 13,04 ha. Mäeeraldis koosneb kahest lahustükist, läänepoolse lahustüki pindala on 4,90 ha ja idapoolse lahustüki pindala on 4,17 ha. Taotletav Valgevälja II liivakarjäär hõlmab Valgevälja liivamaardla (registrikaardi nr 899) täiteliiva aktiivse tarbevaru plokke 5, 6, 9 ja 10 täielikult.

Taotletava tegevuse eesmärgiks on tagada ettevõttele lähitulevikus vajalik materjaliressurss ning piirkondlik varustuskindlus. Kavandatav maavara kasutusala on ehitus ja teedehitus, muu hulgas Haapsalu linna ehitusobjektid, Rohuküla sadama ehitus- ja hooldustööd ning Transpordiameti hangetega seotud teedehitus ja -hooldus. Valgevälja II liivakarjääri korraldamise suund on veekogu.

Valgevälja liivamaardla kirjeldus

Maastikuliselt paikneb Valgevälja II liivakarjäär Lääne-Eesti madaliku keskosas kihiliselt erinevatest liivadest kuni kruusast ning sügavamas osas veeristest koosneval oosil. Maapinna absoluutkõrgus karjääri alal on vahemikus 2,0 – 5,7 m.

Maardlas on järgmised täiteliiva varud: plokk 5 – 97 tuh m³, plokk 6 – 365 tuh m³, plokk 9 – 32 tuh m³ ja plokk 10 – 344 tuh m³; kaevandavat varu on vastavalt 93 tuh m³, 217 tuh m³, 30 tuh m³ ja 181 tuh m³ (kokku 521 tuh m³).

Kaevandamise keskmiseks aastamääraks on kavandatud 38 tuh m³, mille tulemusena varu ammendub hinnanguliselt 14 aastaga ning mäeeraldise teenindusmaa korrastamise lõpetamiseks on planeeritud täiendavalt üks aasta.

Kogu taotletav varu ei ole kaevandatav, kuna külgneva maapinna stabiilsuse tagamiseks tuleb mäeeraldise perimeetrile jätta nõlva hoidetervik. Valgevälja II liivakarjääris lasuva täiteliiva ohutuks nõlvuseks veepealses osas on arvestatud nõlvusega 1:2 (kallakus ~27°) ning veealuses osas 1:5 (kallakus ~12°). Nõlvatervikesse jääb varu 317 tuh m³.

Valgevälja II liivakarjäär korrastatakse kaheks tehisveekoguks.

Katend

Valgevälja II liivakarjääri kattekihi moodustab huumus (muld/kasvukiht, Q2_s; tumepruuni, halli või tumehalli värvi, lõimiselt liivane kuni savine, kohati samblakõdune) ja mäeeraldise kaguservas huumuskihi all lamav saviliiv (Q2_{Lm}, beeži kuni halli värvi, pehmeplastne). Kattekihi paksus Valgevälja II liivakarjääri mäeeraldise lahustükkidel on valdavalt 0,1 – 0,2 m, mäeeraldise idapoolsema lahustüki kaguservas on kattekihi paksus kuni 2 m. Kattekihi keskmine paksus on mäeeraldise mõlemal lahustükil 0,2 m.

Kasulik kiht

Valgevälja II liivakarjääri kasuliku kihi moodustab jääjõeline liiv (Q1_{jrVr_fg}). Jääjõeline liiv on karjääri alal ülipeene- kuni jämeteraline, halli, beeži või oranži värvi, sisaldab kohati tolmjaid vahekihte ja veeriseid. Kasuliku kihi paksus on Valgevälja II liivakarjääri läänepoolisel lahustükil 8,3 – 9,9 m (keskmiselt 9,5 m) ning idapoolisel lahustükil aga 8,0 – 9,9 m (keskmiselt 9,1 m). Kasulik kiht läbiti üksnes PA-3 ja PA-7 alal, ülejäänud uuringupunktides jätkub kasulik kiht sügavuse suunas. PA-4 alal ei olnud maapinnast 8,3 m sügavusel võimalik suure jämepeurrisalduse (kivid, veerised) tõttu sügavamale puurida.

Kasuliku kihi lamami moodustab Valgevälja II liivakarjääris jääjärveline saviliiv (Q1_{jrVr_lg}; hall, pehmeplastne). Kasuliku kihi lamamisse jõuti geoloogilise uuringu etapis PA-3 ja PA-7 alal, kus see avati 0,4 – 0,6 m paksuselt.

Kasutatav tehnoloogia

Karjääris kaevandamise alustamisel peab jälgima kõiki maavarade kaevandamise nõudeid. Kasutatakse tehniliselt korras ning regulaarselt ülevaatusi läbivat masinaparki. Kaevandamine toimub veepealse varu puhul kaasaegsete ekskavaatoritega, veealuse varu kaevandamiseks kasutatakse pika noolega ekskavaatorit ja pinnasepumpa. Materjali laadimiseks kasutatakse vajadusel rataslaadurit. Materjali väljavedu karjäärist toimub autotranspordiga (kallurpoolhaagised).

Enne kaevandamise alustamist tuleb eemaldada mäeeraldisel kasvavad puud ja juurida kändud ning seejärel koorida huumusest (mullast) ja saviliivast koosnev katend kogumahuks 12 tuh m³ (karjääri läänepoolsel lahustükil 7 tuh m³ ja idapoolsel lahustükil 5 tuh m³), millest huumus moodustab kokku 11 tuh m³ (idapoolse lahustükil asub ka saviliiva 1 tuh m³). Katendi keskmine paksus on Valgevälja II liivakarjääri mäeeraldisel 0,2 m. Katend kooritakse ja vallitatakse mäeeraldise teenindusmaale.

Huumus ladustatakse eraldi aunadesse ning nende bioloogilise aktiivsuse säilitamiseks aunasid ei tihendata. Huumuskihi koorimine ja vallitamine toimub reeglina kuival aastaajal huumuse loodusliku niiskuse juures. Tagamaks auna geotehnilist stabiilsust, silutakse auna pealispind ja küljed. Huumuse vallitamisel jälgitakse, et ei toimuks segunemist teiste materjalidega.

Mäeeraldiselt eemaldatav katend võõrandatakse valdavas osas, taaskasutatava materjalina ladustatakse mäeeraldise teenindusmaal üksnes karjääri veepealsete nõlvade korrastamiseks vajalik huumuse kogus.

Mäeeraldise korrastamiseks vajaliku katendi mahu arvutamisel on ette nähtud karjääri nõlvade katmine ca 0,2 m paksuse huumuskihiga. See soodustab nõlvade kiiret taimestumist ning seeläbi vähendab pinnase erosiooni sademete mõjul. Kasuliku kihi lasumustingimustest ning maapinna reljeefist tulenevalt jääb karjääri veepealsete nõlvade kõrgus mõlemal lahustükil vahemikku 1 – 2 m (graafiline lisa 3. Valgevälja II liivakarjääri korrastatud maa plaan). Korrastatud nõlvade stabiilseks püsinõlvuseks on mäeeraldisel kaevandatava materjali omadustest lähtuvalt arvestatud 1:2 ülalpool põhjavee taset ja 1:5 allpool põhjavee taset.

Mäeeraldise veepealsete nõlvade korrastamiseks vajamineva huumuse maht on kokku ca 1280 m³ ning võõrandamisele kuulub seega ca 9180 m³ huumust ja lisaks ka ca 1000 m³ saviliiva. Mäeeraldiselt kooritavat katendit turustatakse täitematerjaliks ja haljastuseks vastavalt maapõueseaduse § 99.

Taotletava Valgevälja II liivakarjääri mäetehnilised tingimused on rahuldavad. Kattekihi paksus on valdavalt kuni 0,2 m, v.a idapoolse lahustüki kaguservas, kus huumuse ja saviliiva kogupaksus ulatub 2,0 meetrini. Mäetöid raskendab suure osa varu paiknemine allpool põhjavee taset. Maavarakihi paksus ülalpool põhjavee taset on mõlemal lahustükil kuni 2,0 m. Veepealse varu kaevandamine toimub ühes astmes. Maavarakihi paksus allpool põhjavee taset on läänepoolse lahustüki alal kuni 8,1 m (keskmine paksus 7,5 m) ning idapoolse lahustüki alal kuni 9,7 m (keskmine paksus 8,3 m). Veealuse varu kaevandamine toimub pika noolega ekskavaatori ning pinnasepumbaga ilma veetaseme alandamiseta.

Mäetöid tehakse vastavalt kaevandamisprojektile. Täpsem kaevandamise tehnoloogia ja vajalik energiakasutus määratakse kaevandamisprojekti ja karjääri korrastamine korrastamistingimuste alusel koostatud korrastamisprojekti, kus on ära toodud ka korrastamiseks vajalik katendi maht.

Juurdepääs tulevasele karjäärile on hea. Materjali väljaveoks on võimalik kasutada mäeeraldise lahustükkide vahel kulgevat kruusakattega metsateed Valgemetsa tee nr 6740397, mis ühendab tulevast karjääri põhja suunas asuva Valgevälja riigi kõrvalmaanteega nr 16121. Seletuskirja kohaselt tuleb vastavalt Riigimetsa Majandamise Keskuse (RMK) kooskõlastustingimustele tee kasutamiseks sõlmida kogu kasutusala ulatuses maarendileping.

Asukoha ja ümbritseva maastiku kirjeldus

Taotletava Valgevälja II liivakarjääri teenindusmaad katab enamuses okaspuumets. Taotletava karjääri teenindusmaa idaosas asub endine ning praeguseni korrastamata Valgevälja karjäär. Teenindusmaa piires on varasema kaevandamisega rikutud maa-ala suurus ca 2,5 ha, millest ca 2 ha on madalaveeline veekogu. Teenindusmaa maapinna reljeef on ühtlane, välja arvatud kaevandamisega rikutud maa-alal.

Valgevälja II liivakarjääri mäeeraldise teenindusmaa piirist kõigis suundades jätkub Haapsalu metskond 6 katastriüksus (katastriüksuse tunnus 67401:002:1574).

Taotletava mäeeraldise lahustükkide vahel kulgeb põhja-lõuna suunaliselt kruuskattega metsateed Valgemetsa tee nr 6740397. Seletuskirja kohaselt on vastavalt RMK kooskõlastusele teele määratud 10 m laiune kaitsevöönd tee teljest mõlemale poole. Tee kaitsevööndiga kattuv alal on maavarade registris arvele võetud Valgevälja liivamaardla passiivse tarbevaru plokk 7 ja 8.

Valgevälja II liivakarjääri mäeeraldise ja selle teenindusmaa piirneb põhja suunast vahetult Valgevälja riigi kõrvalmaantee nr 16121 kaitsevööndiga.

Valgevälja II liivakarjäärist ca 30 m kaugusel kirde suunas kulgevad Elektrilevi OÜ alla 1 kV elektriõhuliinid AMKA.3x35+50 (väline tunnus IM318144634) ja A-4x35 (väline tunnus IM318103539) ning nende mastitõmmitsad või toed (väline tunnus IM318324192 ja IM318324193). Valgevälja II liivakarjäärist ca 25 m kaugusel põhja suunas, paralleelselt Valgevälja riigi kõrvalmaanteega, kulgeb Eesti Lairiba Arenduse SA sidekaabel ELA027.

Valgevälja II liivakarjäärist ca 80 m kaugusel põhja suunas asub Valgevälja liivamaardla kaks ehitusliiva aktiivse tarbevaru plokki (plokk 1 ja 2) ning kaks täiteliiva aktiivse tarbevaru plokki (plokk 3 ja 4). Nimetatud varuplokke hõlmab AS TREV-2 Grupp Valgevälja liivakarjäär (kaevandamisloa nr L.MK/322407, kehtib kuni 30.09.2027) mäeeraldise pindalaga 3,74 ha ning selle teenindusmaa pindalaga 7,85 ha.

Lähimad majapidamised asuvad Valgevälja II liivakarjäärist ca 105 m kaugusel loode suunas Nõmmiku (katastritunnus 67401:002:0179) ja ca 110 m kaugusel ida suunas Metsniku (katastritunnus 67401:002:0400) katastriüksustel.

Looduskaitseelised objektid

Karjääri ala ei asu Natura 2000 võrgustiku alal ega kattu kaitstavate aladega. Lähimad Natura 2000 võrgustiku alad, Väinamere linnuala (EELIS kood RAH0000133) ja Väinamere loodusala (EELIS kood RAH0000605), paiknevad Valgevälja II liivakarjäärist ca 4,5 km kaugusel loode suunas. Need alad on siseriiklikult kaitse all kui Väinamere hoiuala.

Lähim kaitseala, Paralepa ja Pullapä metsa maastikukaitseala (EELIS kood KLO1200047), asub Valgevälja II liivakarjäärist lähimas punktis ca 3,5 km kaugusel loode suunas.

Taotletava Valgevälja II liivakarjääri mäeeraldisest ca 350 m kaugusel asub kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstav loodusobjekt Valgevälja metsa kaitseala (EELIS kood KLO5000032) ning sinna kuuluv kohaliku omavalitsuse loodusobjekti piiranguvöönd Valgevälja metsa kaitseala (EELIS kood KLO5100035).

Lähimad kaitstavad objektid looduskaitseaduse (LKS) § 4 tähenduses on taotletava Valgevälja II liivakarjääri teenindusmaast ca 60 m kaugusel asuvad II kaitsekategooria loomaliikide elukohad: tõmmu- või habelendlane (Myotis brandtii/mystacinus, EELIS kood KLO9122132), veelendlane (Myotis daubentonii, EELIS kood KLO9122130), kääbus-nahkhiir (Pipistrellus pipistrellus, EELIS kood KLO9122122), pargi-nahkhiir (Pipistrellus nathusii, EELIS kood KLO9122128), pruun-suurkõrv (Plecotus auritus, EELIS kood KLO9122124), hõbe-nahkhiir (Vespertilio murinus, EELIS kood KLO9122121), suurvidevlane (Nyctalus noctula, EELIS kood KLO9122123), tiigilendlane (Myotis dasycneme, EELIS kood KLO9122129) ja põhja-nahkhiir (Eptesicus nilssonii, EELIS kood KLO9122127) ning 110 m kaugusel asub III kaitsekategooria loomaliigi harilik kärnkonn (Bufo bufo, EELIS kood KLO9122212) elukoht.

Umbes 580 m kaugusel asub Natura elupaigatüüp rikutud, kuid taastumisvõimega rabad (7120) (elupaiga kood 91D0*), kuid see jääb väljaspoole kaitstavaid alasid.

Veestik ja põhjavesi

Geoloogiliste uuringute käigus Valgevälja uuringuruumis käigus 2025. aasta jaanuaris avati põhjavesi kõikides puuraukudes, maapinnast 0,8 – 2,2 m sügavusel, absoluutkõrgusel 2,9 – 3,9 meetrit. Geodeetilise mõõdistamise ajal (12.02.2025) mõõdeti uuringuruumi alal asuva, varasema kaevandamistegevuse tulemusel tekkinud, madalaveelise veekogu veetaseme absoluutkõrguseks 3,25 m. Geoloogia Valitsuse 1963. aasta septembris rajatud puuraugus PA-12 asus põhjavesi maapinnast 3,0 m sügavusel, absoluutkõrgusel 2,0 m. Samas on nimetatud puuraugu veetaseme tegelik kõrgus ebamäärane, kuna geoloogilise uuringu aruandes on antud puuraugu suudme kõrguseks ligikaudne number „~5,00“. Seetõttu võib veetaseme tegelik

absoluutkõrgus uuringuaruandes märgitust mõnevõrra erineb. Valgevälja uuringuruumi geoloogilise uuringu ajal (jaanuar-veebruar 2025) mõõdetud veetasemed esindavad suurtest sademekogustest põhjustatuna pikaajalisest keskmisest veetasemest kõrgemat veetaset. Seetõttu on eeldatav keskmine põhjavee taseme absoluutkõrgus Valgevälja II liivakarjääri alal 3,0 m.

3.1.2. Tegevuse seosed asjakohaste strateegiliste planeerimisdokumentidega ning lähipiirkonna praeguste ja planeeritavate tegevustega

Kohaliku omavalitsuse seisukoht

Haapsalu Linnavalitsus esitas 13.05.2025 kirjaga nr 5-5/21/25 (KOTKAS 14.05.2025 nr DM-132246-3) oma esmase arvamuse Valgevälja II liivakarjääri keskkonnaloa taotlusele. Haapsalu Linnavalitsus tõi välja, et taotletav Valgevälja II liivakarjääri mäeeraldis ja selle teenindusmaa asuvad Haapsalu linna üldplaneeringu kohaselt kõrgendatud avaliku huvi (KAH) aladel ning lisaks ka väärtusliku maastiku ja rohevõrgustiku koridori piirkonnas. Haapsalu Linnavalitsuse seisukoht oli, et ei kooskõlastata Valgevälja II liivakarjääri keskkonnaloa esmataotlust, kuna mõjuhinnangud rohevõrgustiku ja väärtusliku maastiku aladele ning KAH alale puuduvad.

Keskkonnaamet edastas 26.05.2025 kirjaga nr DM-132246-4 Haapsalu Linnavalitsuse arvamuse taotlejale ning taotleja esitas uuendatud taotluse nr T-KL/1028802-2, mille seletuskirjas käsitleti ka roheline võrgustiku ja väärtusliku maastikule esineda võivaid häiringuid (KOTKAS 10.07.2025 nr DM-132246-5).

Keskkonnaamet edastas Valgevälja II liivakarjääri mäeeraldise uuendatud keskkonnaloa taotluse 28.07.2025 kirjaga nr DM-132246-10 Haapsalu Linnavalitsusele arvamuse avaldamiseks.

Haapsalu Linnavalitsus esitas 02.09.2025 kirjaga nr 5-5/36/25 seisukoha Valgevälja II liivakarjääri taotluse kohta (KOTKAS 04.09.2025 nr DM-132246-11). Haapsalu Linnavalitsus tõi välja, et kavandatav tegevus paikneb rohevõrgustiku koridoris, väärtuslikul maastikul ja kõrgendatud avaliku huviga alal (KAH), mistõttu võib karjääri rajamine muuta senist maakasutust ning kahjustada rohevõrgustiku sidusust, väärtusliku maastiku komponente ja KAH ala puhke- ning loodusväärtusi. Linnavalitsus rõhutas, et üldplaneeringu kohaselt tuleb väärtuslikel maastikel maavarade kasutuselevõttu võimalusel vältida või kaaluda kaasnevaid mõjusid ning kavandada leevendusmeetmed, ning uute karjäärade rajamisel hinnata mõju keskkonnale ja rohevõrgustiku toimimisele. Eeltoodust tulenevalt pidas linnavalitsus vajalikuks algatada KMH.

Keskkonnaamet hindab kavandatava tegevuse koosõla strateegiliste planeerimisdokumentidega ning käesolev dokument on keskkonnamõjude eelhinnang, milles käsitletakse kavandatava tegevuse mõjusid ja vajadusel määratakse nende vähendamiseks leevendusmeetmed.

Haapsalu Linnavalitsus viitas lisaks üldplaneeringu peatükile 3.2.3, milles on rohevõrgustiku aladel vastunäidustatud suurte taristuobjektide rajamine ning vältimatuse korral seatud nõuded asukoha valikule, mõjude hindamisele, sidususe tagamisele ja leevendusmeetmete rakendamisele. Keskkonnaamet märgib, et kavandatav tegevus (karjääri rajamine) ei ole käsitatav suure taristuobjekti rajamisena, mistõttu nimetatud sätte taristuobjektide osa ei ole käesolevas menetluses asjakohane.

Haapsalu linna üldplaneering

Kehtiva Haapsalu linna üldplaneeringu kohaselt asub taotletav mäeeraldiis ja selle teenindusmaa kõrgendatud huviga alal, väärtusliku maastiku alal, rohevõrgustiku koridori alal ning hajaasustusalal. Mäeeraldiise ja teenindusmaa põhjaservas on lisaks ilmekas teelõik väärtuslikul maastikul ning kahe mäeeraldiise vahel asuval teelõigul teenindusmaal asuvad matkarada ning asub pärandkultuuriobjekt raudtee veetrass.

Rohekoridor

Üldplaneeringu kohaselt on rohekoridorid tugialasid toetavad ribastruktuurid, mis võimaldavad liikuda erinevatel liikidel ühelt alalt teisele ning mis tagavad rohevõrgustiku sidususe. Üldplaneeringu peatükis 3.2.3 esitatakse rohevõrgustiku toimimist tagavad tingimused, millest kavandatava tegevuse vaatest saab olulisimana esile tõsta järgmist:

- Arendustegevuste rohevõrgustikku lubamise kaalumisel ja vastavate mõjude hindamisel tuleb lähtuda konkreetsest rohevõrgustiku elemendist ja selle eesmärkidest.
- Kõik tegevused tuleb kavandada selliselt, et rohevõrgustik jääb toimima. Vajalik on säilitada ja parandada võrgustiku terviklikkust, sidusust ja vältida looduslike alade killustamist.
- Rohevõrgustikul paikneva maakasutuse otstarvet muudetakse vaid põhjendatud vajadusel. Juhul kui on vajadus otstarvet muuta, peab kavandatav tegevus sobituma rohevõrgustikku ning selle toimimist mitte kahjustama.
- Olemasolevate karjääride laienemisel ja uute kasutusele võtmisel peab arvestama rohevõrgustiku paiknemisega ning hinnata tuleb keskkonnale ja rohevõrgustiku toimimisele tekitatavat mõju. Karjääride laiendamisel rohevõrgustiku alal tuleb tagada rohevõrgustiku sidusus.
- Karjääride sulgemisel tuleb taastada alad viisil, mis tagaks nende edaspidise toimimise rohevõrgustiku osana (näiteks puhkeala, veekogu baasil puhkeala, metsastamine vmt).
- Maardlate kasutuselevõtul tuleb vältida alasid, mis asuvad rohevõrgustikus. Juhul kui nimetatud aladel on kaevandamine majanduslikult otstarbekas, tuleb eelnevalt kaaluda kaasnevaid mõjusid rohevõrgustikule ja kavandada negatiivseid mõjusid leevendavad meetmed. Rohevõrgustiku säilimise vajadusega tuleb arvestada kaevandamisloale tingimuste seadmisel, korrastamistingimuste andmisel ja nende alusel korrastamisprojekti koostamisel.
- Rohevõrgustiku rohekoridoris tuleb vältida seda katkestavate aedade ning muude ulukite liikumist takistavate rajatiste püstitamist.

Kavandatav tegevus ei ole rohevõrgustiku koridoriga otseselt vastuolus tingimusel, et rohevõrgustiku sidusus ei katke ning ulukite liikumist takistavaid rajatisi ei püstitata. Rohevõrgustiku sidusust käsitletakse eelhinnangu peatükis 3.2.3.

Väärtuslik maastik

Väärtuslik maastik on ümbritsevast suurema kultuurilis-ajaloolise, esteetilise, loodusliku, identiteedi või puhkeväärtusega ala.

Asjakohased üldtingimused väärtuslike maastike säilitamiseks ja väärtuste suurendamiseks on järgmised:

- Ehitiste rajamisel jms maastikupilti mõjutavate tegevuste kavandamisel tuleb arvestada olemasolevate väärtuste säilitamisega aladel, kus traditsiooniline asustusstruktuur või maastikumuster on säilinud ja/või tajutav. Traditsiooniline maastikumuster koosneb erinevatest osadest: hoonete ja asustuse paiknemine; kõlvikute jaotus, paiknemine ja suurus; harjumuspärane metsavaade; külade struktuur; hoonete arhitektuur; teedevõrgustik ja maastikulised väikevormid.
- Väärtuslike maastike määratlemise käigus esile toodud ilmekad teelõigud ja vaatekohad säilitatakse, varustatakse viitadega ja tagatakse teelõikude hooldus ning sealt avanevate vaadete avatus.
- Väärtuslike maastike koosseisus olevad arhitektuurilised vaatamisväärsused ja muinsuskaitseobjektid säilitatakse, tähistatakse looduses ja tagatakse neile võimalusel juurdepääs.
 - Juurdepääsu tagamisel tuleb saavutada kokkulepe maa- või objekti omanikuga.
- Maardlate kasutuselevõtul vältida võimalusel alasid, mis asuvad väärtuslikel maastikel. Juhul kui nimetatud aladel on kaevandamine majanduslikult otstarbekas, tuleb eelnevalt kaaluda kaasnevaid mõjusid väärtuslikele maastikukomponentidele ja kavandada negatiivseid mõjusid leevendavad meetmed. Väärtusliku maastiku väärtuste säilimise vajadusega arvestada kaevandamisloale tingimuste seadmisel, korrastamistingimuste andmisel ja nende alusel korrastamisprojekti koostamisel.

Üldplaneeringuga on Valgevälja liivamaardla piirkonnas kavandatud peamiselt puhkeotstarbeline maakasutus. Valgevälja II liivakarjäär kattub varasema kaevandamistegevuse tulemusena rikunud ning korrastamata jäänud maa-alaga (võsastunud madalaveeline veesilm). Korrastamata karjääriala vähendab piirkonna esteetilist väärtust ja üldist maastikukvaliteeti. Kaevandamisjärgse korrastamise käigus kujunevad veekogud ning nende ümbrus tuleb kujundada ümbritseva maastikuga kooskõlas. Selline korrastamine võib luua eeldused ala kasutamiseks puhkeotstarbel, kuid konkreetne kasutus sõltub edasisest planeerimisest ja vajadustest. Kavandatav tegevus ei ole väärtusliku maastiku tingimustega otseselt vastuolus, kui ala korrastatakse pärast kaevandamist maastikku sobival viisil.

Kõrgendatud avaliku huviga ala

Kõrgendatud avaliku huviga alade (KAH alad) määramine koos ala kasutamise tingimustega on vajalik nii elanikkonna puhkeharjumuste toetamiseks, kui ka Haapsalu kontekstis oluliste piirkondade omanäolisuse tagamiseks. Üldplaneeringus esile tõstetud väärtuslike metsaaladega piirkonnad on olulised külastuskeskkonna visiitkaardina laiemalt, kuid kannavad ka iga konkreetse piirkonna identiteeti ja kujundavad elanike igapäevaseid harjumusi. Oluline on luua ja hoida asulate ümber elutervet keskkonda, mis kindlustab nii täna kui ka tulevikus erinevate metsaga seotud väärtuste püsimise ja nende väärtuste kasutamise võimaluse nimetatud alal. Seetõttu on vajalik tundlik lähenemine seal asuvate metsade majandamisele.

Üldplaneeringus määratud kõrgendatud avaliku huviga metsaalade väärtusteks (olenevalt asukohast) loetakse lisaks metsa majanduslikule väärtusele ka: marjade, seente ja muude metsa kõrvalsaaduste varumise võimalus; rekreatiivne potentsiaal; metsamaastiku esteetilisus; puude liigiline koosseis; elustiku mitmekesisus; erivanuseliste puude rohkus; head ühendused elamualadega (asustuse servas); hästi läbitavad rajad ja teed (puhkamine ja sportimine). Nende metsaalade majandamisel on oluline tagada asukohapõhine koostöö metsaomaniku, ametkondade ja kohalike elanike vahel, et eelpool nimetatud konkreetsest asukohast tulenevad väärtused säiliks ja majandusvõtted tagaksid metsa jätkusuutlikkuse uuenemise näol. Väärtuslike metsapiirkondadena on üldplaneeringus määratletud: suurema avalik huviga või asustusega piirnevad metsapiirkonnad; puhkemajanduslikult olulised metsamassiivid, mille osas on eeldatavalt kõrgem avalik huvi; matkaradasid ja kalmistuid vahetult ümbritsevad metsaalad; miljööväärtuslikule alale jäävad metsad.

Valgevälja liivamaardla ala on võimalik pärast maavara ammendumist võtta kasutusele puhke- ja loodusliku alana ning kuni maavara ammendumiseni on taimestiku eemaldamine alalt lubatud. Taotletavast Valgevälja II liivakarjäärist ca 80 m kaugusel asub kehtiva loaga Valgevälja liivakarjäär, seega on antud ala juba kaevandustegevusest häiritud. Valgevälja II liivakarjäär tuleb korrastada pärast kaevandamise lõppu selliselt, et kujunev veekogu ja selle kaldavöönd sobituvad ümbritsevasse maastikku ning on kooskõlas üldplaneeringus kavandatud maakasutuse suunaga. Soovituslikult korrastada idapoolsem veekogu kahepaiksetele sigimiseks sobivaks veekoguks ning läänepoolsem ujumisalaks sobilikuks veekoguks. Kavandatav tegevus ei ole kõrgendatud avaliku huviga ala tingimustega otseselt vastuolus, kui ala korrastatakse pärast kaevandamist maastikku sobival viisil.

Ilmekas teelõik

Ilmekas vaatekoht on Lääne maakonnaplaneeringuga kavandatud ilusa vaatega (vaade kaunile maastikule, merele, linnapanoraamile vms) koht maastikul või mererannas, kust avanev looduskaunis vaade vajab säilitamist.

Ilmekas teelõik on Lääne maakonnaplaneeringuga planeeritud ja enamasti väärtuslikule maastikule jääv teelõik, millelt avanevaid loodusvaateid on maastike arvamisel väärtuslike maastike hulka väärtustatud ja mis vajavad säilitamist.

Ilmekad teelõigud on kuni 100 m laiuste aladena märgitud üldplaneeringu põhijoonisele ja kaardirakendusse.

Valgevälja II liivakarjääri mäeeraldis ja teenindusmaa kattuvad Valgevälja tee (tee nr 16121) ilmeka teelõigu 100 m laiuse alaga ca 70 m laiusel alal.

Üldplaneeringu kohaselt on keelatud ehitiste rajamine vaatekoridori, mis oma mõõtmete või välimuse tõttu varjavad või vähendavad vaadete esteetilisest kvaliteeti (nt tuulegeneraator, mobiilsidemast jms maastikul visuaalselt domineeriv objekt). Detailplaneeringu koostamisel või projekteerimistingimuste väljastamisel hindab projekteerimistinguste väljastaja ehitise sobivust ja sätestab meetmed vaate säilimise tagamiseks.

Liivakarjääri rajamine on ajutise iseloomuga tegevus, Valgevälja II liivakarjääri keskkonnaloa taotletavaks kestvuseks on 15 aastat. Peale Valgevälja II liivakarjääri korrastamist on kaevandamistegevusest mõjutatud alal ilmeka teelõigu vaated taastatavad tehisveekogude rajamisega.

Kavandatav tegevus ei ole täielikult kooskõlas üldplaneeringus välja toodud tingimusega ilmeka teelõigu osas, kuid arvestades karjääritegevuse ajutist iseloomu, ei takista Keskkonnaameti hinnangul ilmeka teelõigu ala kavandatava tegevuse elluviimist. Oma arvamustes ei ole kohalik omavalitsus ilmekat teelõiku maininud.

Maavarad

Üldplaneeringu väärtuste ja piirangute kaardil on esitatud maardlate paiknemine, millega tuleb arvestada teiste tegevuste kavandamisel. Maavaravaru kaevandamise lubamine toimub õigusaktides sätestatud korras.

Tingimused maavaradega arvestamiseks

- Maardla kasutuselevõtmisel maavara väljamise eesmärgil tuleb juhendada õigusaktides sätestatud korras.
- Maavarade kaevandamise planeerimisel tuleb avaldada minimaalselt mõju maastiku ilmele, mullastikule ning puhkeotstarbelisele, metsanduslikule ja põllumajanduslikule kasutusele. Rohevõrgustiku alal tuleb tagada võrgustiku toimimine.
- Tähelepanu tuleb pöörata kaevandamisega seotud transpordi ning masinate ja seadmete tööga kaasnevatele keskkonnahäiringutele (õhusaaste, müra) ning tagada, et tegevusega ei põhjustataks negatiivseid häiringuid tundlikele aladele.
- Kasutusele võetud maardlates tuleb varud maksimaalselt ammendada ning alad majandustegevuse lõppemisel korrastada, et võimaldada maade edasist kasutamist. Karjääri ammendumisel tuleb koostada korrastamisprojekt, kooskõlastada see Keskkonnametiga ning projekt ette nähtud aja jooksul ka ellu viia. Kaevandatud maa korrastamisel tuleb tagada, et maa sobiks ümbritsevasse maastikku ega kujutaks oma iseärasuste tõttu ohtu seal liikuvatele inimestele või loomadele.

- Uute karjääride rajamisel elamu-, puhke- ja ühiskondliku objekti ning potentsiaalse turismipiirkonna vahetusse lähedusse, tuleb lisaks keskkonnamõjudele hinnata ka karjääri avamise või laiendamisega seonduvaid ruumimõjusid (nt kasvavad transpordivood, kaevandustegevusest rikutud elukeskkond vmt) viidatud aladele ning vajadusel rakendada leevendavaid meetmeid.
- Karjääride korrastamisel uute tehisveekogude tekkimisel määrata veekogud võimalusel (mh maaomaniku nõusolekul) avalikult kasutatavaks, et kohalikel elanikel oleks takistusteta võimalik neid puhkeotstarbel kasutada.

Valgevälja maardla on kasutusele võetud, seega üldplaneeringu kohaselt tuleks maardlas varud maksimaalselt ammendada. Valgevälja II liivakarjäär korrastatakse pärast kaevandamise lõppu tehisveekogudeks, mis saavad olla puhkeotstarbelised, seega sobivad ümber karjääri olevale maale üldplaneeringuga seatud puhkeotstarbelise maakasutusega. Kavandatav tegevus on kooskõlas üldplaneeringu maavarade kasutamise põhimõtetega, kui varud ammendatakse eesmärgipäraselt, keskkonnahäiringud (müra, tolmu ja transport) on ohjatud ning ala korrastatakse nõuetekohaselt.

Valgevälja II liivakarjääri korrastamisel moodustuvad tehisveekogud, mille saab moodustada avalikult kasutatavaks, kui on tagatud veekogu kasutamise ohutus ning maaomaniku ja kohaliku omavalitsuse nõusolek.

Matkarada

Üldplaneeringud on kirjas, et matkaradade läbimõtlemine, sh olemasolevate radade, kraavituse jmt osas, on vajalik ka Valgevälja metsas.

Üldplaneeringu kohaselt tuleb teiste tegevuste kavandamisel, sh ristuvate teede ja tehnovõrkude kavandamisel arvestada matkaraja terviklikkuse ja kasutatavuse säilimisega. Põhjendatud vajadusel näha ette muudatused raja kulgemises.

Keskkonnaamet kavandab Valgevälja II liivakarjääri keskkonnaloale kanda järgneva kõrvaltingimuse matkaraja ohutuse tagamiseks:

- Kaevandaja peab tagama, et Valgevälja II liivakarjääri teenindusmaal asuva matkaraja kasutamine on ohutu ja vajadusel takistama tolmu levikut matkarajale. Põhjendatud vajadusel näha ette muudatused raja kulgemises.

Hajaasustusala

Hajaasustusala on ala, mis jääb väljapoole üldplaneeringuga määratud tiheasustusalasid, uushoonestusalasid ning endiseid aiandusühistuid. Hajaasustusalal on maalise iseloomuga asustus, metsa- ja põllualad, mis vahelduvad hajusalt paiknevate hoonetega. Kompaktsema hoonestusega alad on hajaasustuses väljakujunenud külakeskused. Hajaasustuses tuleb leida tasakaal loodusväärtuste ning sotsiaalmajanduslike vajaduste vahel.

Pärandukultuuriobjekt

Üldplaneeringu raames on kajastatud erinevaid pärandkultuuri objekte, et tõsta esile ja väärtustada piirkondlikke ajaloolisi ning kultuurilisi väärtusi. Tegu on valdavalt põliste talukohtadega, mõisaarhitektuuri objektidega, mälestuskividega jms. Need objektid aitavad väärtustada piirkonna aja- ja kultuurilugu ning luua eeldused matka- ja õpperadade mitmekesistamiseks, turismi arendamiseks, piirkonna koduloo uurimise ergutamiseks vms.

Asjakohased tingimused pärandkultuuriobjekti kohta

- Pärandkultuuri objekti ümbritseval alal tuleb säilitada põlispuud 20 m raadiuses. Võimalike põlispuude olemasolul tuleb puude raie kooskõlastada linnavalitsusega.
- Pärandkultuuri objektile, millele avalik juurdepääs puudub, tagatakse juurdepääs kooskõlastatult maaomanikuga.

Pärandkultuuri objektid ei ole riikliku kaitse all ning nende säilimine põhineb eeskätt omaniku hoidul – maaomanike ja maastikul tegutsejate teadlikkusel ning hoolival tegevusel. Riigimetsas tagab pärandkultuuri objektidega arvestamise RMK.

Enne kaevandamisega seotud pinnasetööde, raadamise, teede rajamise või ladustusalade rajamise alustamist pärandkultuuriobjekti alal või kuni 20 m raadiuses sellest tuleb kontrollida pärandkultuuri kaardikihi andmeid ning tagada, et tegevused ei kahjusta objekti; soovitatavalt teha siinkohal koostööd RMK-ga.

Üldised asjakohased tingimused mäetööstuse maal on üldplaneeringu kohaselt järgmised:

- Kasutuselevõetud maardlates tuleb varud maksimaalselt ammendada ning majandustegevuse lõppemisel koostada korrastamisprojekt, et võimaldada maade edasist kasutust kas põllu- või metsamaana, veekoguna, puhkeala või ehitusalana.
- Maardlas uue karjääri rajamisel tuleb enne maavara kaevandamise lubamist selgitada välja võimalikud keskkonnamõjud, keskkonnamõju võimalik ulatus (vastavalt vajadusele keskkonnamõju hindamise läbiviimine, müra, tolmu ja vibratsiooni mõõtmine või modelleerimine, hüdrogeoloogilised uuringud jne) ning vajadusel rakendada asjakohaseid meetmeid kaasnevate mõjude vältimiseks või leevendamiseks. Kaevandamisloa taotlemisel tuleb arendajal tõestada, et võimalik on nõuetest kinnipidamine ja välistatud on oht joogivee kättesaadavusele/kvaliteedile ning otsustajal veenduda, et see on tagatud.

Keskkonnaamet märgib, et käesolev eelhindang ei käsitle eraldi üldplaneeringus lageraiet reguleerivaid tingimusi, sest kavandatava kaevandamisega kaasnev puistu eemaldamine ei toimu metsamajandusliku uuendusraienä (lageraie), vaid raadamisena, millele kohalduvad metsaseadusest tulenevad nõuded; eelhindangus keskendutakse kavandatava tegevuse võimalikele keskkonnamõjudele ning nende vähendamisele loatingimuste kaudu.

Lähtudes eeltoodust, ei ole tegevus otseselt üldplaneeringuga vastuolus, kui seada asjakohaseid leevendavaid tingimusi.

Lääne maakonnaplaneering

Maakonnaplaneeringu kohaselt jääb tegevusala rohelise võrgustiku ning väärtusliku maastiku alale.

Sätetatud on, et maardlad, mis jäävad rohelise võrgustiku aladele ja kus maavara veel ei kaevandata, toimivad kuni maavara kaevandamiseni rohelise võrgustiku osana. Enne kaevandama asumist tuleb kavandada rohelise võrgustiku asenduskoridor või -ala, et rohelise võrgustiku sidusus säiliks. Kaevandamise lõppedes tuleb kaevandatud ala rekultiveerida ja taastada rohelise võrgustiku osana.

Üldised asjakohased tingimused maardlate kasutuselevõtul on järgmised:

- Vältida võimalusel alasid, mis asuvad väärtuslikel põllumajandusmaadel, väärtuslikel maastikel ja rohelise võrgustiku aladel. Juhul, kui nimetatud aladel on kaevandamine majanduslikult otstarbekas, tuleb eelnevalt kaaluda kaasnevaid mõjusid väärtuslikele maastikukomponentidele.
- Väärtusliku põllumajandusmaa, väärtusliku maastiku, rohelise võrgustiku ja linnade rohevööndi toimimise tagamisega tuleb arvestada kaevandusloale tingimuste seadmisel, korrastamistingimuste andmisel ja nende alusel korrastamisprojekti koostamisel. Vajadusel tuleb lisada kaevandamisloale tingimused leevendavate meetmete rakendamiseks.
- Kasutuselevõetud maardlates tuleb varud maksimaalselt ammendada ning majandustegevuse lõppemisel koostada korrastamisprojekt, Kaevandamine juba asustatud alade piirkonnas ei ole soovitatav, tulenevalt kaasnevatest häiringutest elanike elukeskkonnas. Eelistatud on sama maavara kaevandamine esmajärjekorras asustatud aladest eemal, eeldusel, et sama maavara olemasolu ja kaevandamise tingimused seda võimaldavad.
- Maardlate kasutuselevõtul tuleb kavandada maardlatele ligipääsuteed, mis vastavad maardla kasutamisega kaasnevale liikluskoormusele. Vajadusel tuleb tugevdada olemasolevate teede (sh riigimaanteed) kandevõimet.

Seega tuleb rakendada meetmed rohelise võrgustiku toimise tagamiseks. Eelduslikult vastuolu nende kaevandamise ning rohelise võrgustiku eesmärkide vahel ei ole, kui rohevõrgustiku sidusus saab tagatud.

Väärtuslike maastikena käsitletakse väärtuslikke kultuur- ja loodusmaastikke ning linnamaastikke. Maakonnaplaneeringuga tuuakse välja väärtuslike maastike säilitamiseks ja kaitsmiseks vajalikud tingimused. Väärtuslike maastike määramisel ja säilitamisel lähtutakse nii nende kultuurilis-ajaloolisest, looduslikust, puhke-, identiteedi – ja esteetilisest väärtusest.

Taotletava Valgevälja II liivakarjääri mäeeraldis ning teenindusmaa asuvad Paralepa–Pullapää–Topu väärtuslikul maastikul. Lääne maakonnaplaneeringus jagunevad väärtuslikud maastikud riikliku (I klass) ja maakondliku (II klass) tähtsusega aladeks. I klassi alad on kõige väärtuslikumad maakondliku (võimaliku riikliku) tähtsusega alad. II klassi alad on väga väärtuslikud maakondliku tähtsusega alad. Paralepa–Pullapää–Topu on I klassi ala.

Juhul, kui väärtusliku maastiku alal on kaevandamine majanduslikult otstarbekas, tuleb eelnevalt kaaluda kaasnevaid mõjusid väärtuslikule maastikule. Väärtusliku maastiku olemasoluga tuleb arvestada kaevandamisloale tingimuste seadmisel, korrastamistingimuste andmisel ja nende alusel korrastamisprojekti koostamisel. Vajadusel tuleb kaevandamisloale lisada tingimused leevendavate meetmete rakendamiseks.

Käesolevas eelhindangus on väärtusliku maastiku olemasolu ja kavandatava tegevuse võimalikud mõjud väärtuslikele maastikukomponentidele kaalutud. Kavandatav tegevus ei ole üldplaneeringuga vastuolus tingimisel, et rakendatakse loatingimustes sätestatavaid leevendusmeetmeid ning järgitakse korrastamise nõudeid.

Üleriigiline planeering

Üleriigilises planeeringus "Eesti 2030+" on maavarade kaevandamise kohta märgitud järgmist:

1. Eestis on viimastel aastatel rohetaristu määratlemisel ära tehtud suur töö – maakondade teemaplaneeringu „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused” üheks alateemaks oli rohevõrgustik. Võrgustiku ja selle osiste piire ja kasutustingimusi on täpsustatud valdade hiljem kehtestatud üldplaneeringutes. Rohevõrgustiku kavandamisel kasutati Eestis integreeritud lähenemist, kuivõrd võrgustiku toimimist vaadeldi koos asustuse ja tehnilise taristuga, et leida konfliktikohad ja pakkuda lahendusi rohevõrgustiku sidususe tagamiseks. Seega on rohevõrgustik planeeringuline meede, mis parandab loodushoiu olukorda ja kestliku arengu võimalusi. Sellist tasakaalustatud vaatenurka tuleb tehnilise taristu planeerimisel ja maavarade kaevandamisel rakendada ka edaspidi;
2. „-/ Kui rohevõrgustiku tuumaladele kavandatakse suuri, riigi toimimiseks vajalikke objekte, tuleb tagada tuumalasisene ja tuumaladevaheline sidusus. Maavarade kaevandamisel tuleb see tagada rekultiveerimise või asendusalade leidmise kaudu.“;
3. Üleriigiline planeering ei käsitle väga põhjalikult maavaradega seonduvat ega liivakarjääre spetsiifiliselt. Tuuakse välja hetkeolukord.

Lähtudes üleriigilise planeeringu üldisest iseloomust, ei ole tegevus sellega vastuolus.

3.1.3 Ressursside, sealhulgas loodusvarade (nagu maa, muld, pinnas, maavara, vesi ja looduslik mitmekesisus, näiteks loomastik ja taimestik) kasutamine

Maastikuliselt paikneb Valgevälja II liivakarjääri mäeeraldise ala Lääne-Eesti madaliku keskosas kihiliselt erinevatest liivadest kuni kruusast ja sügavamas osas veeristest koosneval oosil. Maapinna absoluutkõrgus on mäeeraldisel vahemikus 2,0 – 5,7 m.

Taotletava mäeeraldise ala on valdavalt kaetud metsaga, mets tuleb enne kaevandamisega alustamist raadata, raiematerjal (sh kännud) eemaldatakse. Katend (muld) kooritakse ja vallitatakse mäeeraldise teenindusmaale. Kaevandamise ajal toimivad katendivallid efektiivse müra- ja tolmutõkkena. Mäeeraldiselt eemaldatav katend võõrandatakse või taaskasutatakse teenindusmaal nõlvade korrastamiseks.

Kattekihi paksus Valgevälja II liivakarjääri mäeeraldise lahustükkidel on valdavalt 0,1 – 0,2 m, mäeeraldise idapoolsema lahustüki kaguservas on kattekihi paksus kuni 2 m. Kasuliku kihi paksus on Valgevälja II liivakarjääri läänepoolisel lahustükil 8,3 – 9,9 m (keskmiselt 9,5 m) ning idapoolisel lahustükil aga 8,0 – 9,9 m (keskmiselt 9,1 m). Varu asub osaliselt allpool põhjavee taset, maavarakihi paksus allpool veetaset on kuni 9,7 m.

Karjääride rajamisel ja nende töötamise jooksul maastikupilt muutub ja looduslik mitmekesisus paratamatult väheneb. Mäeeraldisel olev taimekooslus hävib, kuid hiljem korrastamise käigus rajatakse alale kaks veekogu, mille saab kasutusele võtta virgestusala ja ujumiskohana. Mäeeraldise teenindusmaa taasmetsastatakse.

Korrastamisel tuleb karjääri küljed kujundada nii, et oleks tagatud maa pikaajaline ohutu ja otstarbekas taaskasutamine ning maastiku üldilme oleks esteetiliselt vastuvõetav. Valgevälja II liivakarjääri korrastamistöödega saab alustada tehnoloogiliselt esimesel võimalusel ning suurema osa nõlvadest kujundada juba kaevandamise käigus.

Katendi koorimisel tuleb arvestada looduskaitseseaduse (LKS) § 55 lõikes 6¹ sätestatuga, kuna pesade ja munade tahtlik hävitamine ja kahjustamine, pesade kõrvaldamine, samuti lindude tahtlik häirimine, eriti pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal, on keelatud. Viidatud säte kehtib keskkonnaloa omajale sõltumata sellekohase tingimuse kandmisest loale. LKS ega MaaPS ei kohusta kõrvaltingimust seadma ning keskkonnaloa andmist ei välista vastava kõrvaltingimuse puudumine.

Kaevandamisel veetaseme alandamist (vee väljapumpamist ega ärajuhtimist) ei toimu ning varu väljatakse maksimaalses võimalikus mahus. Häiringute (müra, tolmu) leevendamiseks tuleb vajadusel kasutusele võtta vajalikud leevendusmeetmed, mis sätestatakse keskkonnaloa kõrvaltingimustes.

3.1.4 Tegevuse energiakasutus

Peamised energiatarbijad on karjääris töötavad seadmed ja masinad. Energiat kulub katendi koorimiseks, maavara kaevandamiseks ja töötlemiseks ning kaevise laadimiseks transpordivahenditele.

Maavara kaevandamiseks vett välja ei pumbata ega alandata põhjaveetaset, seega selleks energiat ei kulutata. Maavara peamine kasutusala on ehitus ja teedehitus.

Kaevandamiseks kasutatakse veepealse varu puhul ekskavaatorit, veealuse varu kaevandamiseks kasutatakse pika noolega ekskavaatorit ja pinnasepumpa. Materjali laadimiseks kasutatakse vajadusel rataslaadurit. Materjali väljavedu karjäärist toimub autotranspordiga (kallurpoolhaagised).

3.1.5. Tegevusega kaasnevad tegurid, nagu heide vette, pinnasesse ja õhku ning müra, vibratsioon, valgus, soojus, kiirgus ja lõhn

Maavara kaevandamisega mõjutatakse alati suuremal või vähemal määral looduskeskkonda. Valgevälja II liivakarjääris kaevandamisel on peamisteks keskkonda mõjutavateks teguriteks maastikupildi visuaalne muutumine, müra, õhusaaste (tolm).

Pinna- ja põhjavesi

Taotletava karjääri teenindusmaa idaosas kattub ca 2 ha suurusel alal madalaveelise kohati võsastunud veekoguga, mis on moodustunud varasema kaevandamisega rikutud maa-alale. Veekogul veekaitsevööndit ei ole.

Taotletava karjääri teenindusmaast ca 110 m kaugusel asub liiva kaevandamise tulemusena tekkinud tehiskärv, mille veekaitsevöönd asub taotletava Valgevälja II liivakarjääri teenindusmaast ca 60 m kaugusel. Ca 140 m kaugusel teenindusmaast asub Valgevälja (TTP-347) maaparandussüsteemi maa-ala. Mäeeraldise keskosa läbiva tee lõunapoolses otsas asuvad kaks kraavi.

Valgevälja II liivakarjääri varu asub osaliselt allpool põhjavee taset ning pärast varu ammendamist kujundatakse karjääri lahustükkide alale kaks veekogu pindalaga ca 8,4 ha (sh läänepoolse lahustüki alal ca 4,5 ha ja idapoolse lahustüki alal ca 3,9 ha). Maavarakihi paksus allpool veetasel on kuni 9,7 m ning seda on võimalik kaevandada pika noolega ekskavaatoriga ning pinnasepumbaga ilma veetaseme alanduseta. Kaevandamisel kasutatakse tehniliselt korras ning regulaarselt ülevaatusi läbivat masinaparki, millega välditakse kütte- ja määrdeainete sattumist karjäärialale pinnasesse ja vette.

Kuna veealuse varu kaevandamisel ei toimu kunstlikku vee ära juhtimist karjääri alalt, siis jääb piirkonna kogu veehulk samaks ning seega puudub kaevandamistegevusel mõju piirkonna üldisele veerežiimile. Veealuse kihi kaevandamisega kaasneb mõningane ajutine mõju põhjavee tasemele üksnes karjäärialala piires. Arvestades, et kaevandamine toimub järk-järgult, siis korraga suurt mõju ei teki ning veetaseme alanemist karjääri lähiümbruses ei toimu.

Kuna karjäärialale kujunev veekogu on vahetult kvaternaarisetetes leviva vabapinnalise põhjaveekihi seotud, siis kaevetööde laienemisega toimub pidev veetasemete ühtlustumine ja piirkonna põhjavee taseme muutust põhjustavat alanduslehtrit ei teki. Kujuneva veekogu pidevalt suurenevast veemahutavusest tingituna on põhjaveetaseme ajutised kõikumised järjest väiksemad. Kvaternaari liiva hea veejuhtivuse tõttu taastub põhjavee tase kaevandamistegevuses tehtavate vaheaegade (nt öisel ajal) korral kiirelt normaaltasemele.

Seega puudub veealuse varu kaevandamisel mõju karjääri lähiümbruse piirkonna pinna- ja põhjaveele.

Maavara kaevandamine karjääris avaldab mõju pinna- ja põhjavee tasemele ning piirkonna veerežiimile sh kaevudele eelkõige siis, kui põhjavee tasemest allpool oleva maavara kaevandamisel alandatakse (pumbatakse vett välja ja/või suunatakse kraavide abil isevoolselt suublaks olevasse veekogusse) karjääris veetaset või veetase alaneb väljatava maavara mahu arvel.

Keskkonnaameti hinnangul puudub tegevusel negatiivne mõju, kuna põhjaveetaset ei muudeta, vee väljapumpamist või ärajuhtimist ei toimu. Kaevatav varu jäetakse nõrguma ning vesi saab pinnasesse tagasi voolata.

Lähim puurkaev asub ca 160 m kaugusel karjääri mäeeraldisest, puurkaevu veehaarde sanitaarkaitseala jääb mäeeraldisest 110 m kaugusele.

Maavara kaevandamine karjääris avaldab mõju pinna- ja põhjavee tasemele ning piirkonna veerežiimile sh kaevudele eelkõige siis, kui põhjavee tasemest allpool oleva maavara kaevandamisel alandatakse (pumbatakse vett välja ja/või suunatakse kraavide abil isevoolselt suublaks olevasse veekogusse) karjääris veetaset või veetase alaneb väljatava maavara mahu arvel. Käesoleval juhul kaevandamise käigus vett välja ei pumbata ja ära ei juhita, mistõttu eeldatavalt mõju puurkaevu veehaardele ei esine.

Põhjavee kaitstuse kaardi (1:400 000) järgi on piirkonnas maapinnalt esimene aluspõhjaline veekompleks looduslikult keskmiselt kaitstud maapinnalt lähtuva reostuse suhtes, mäeeraldise loodenurk on nõrgalt kaitstud põhjaveega alal. Hinnang on antud maapinnalt lähtuva potentsiaalse punkt- või hajureostuse osas.

Katendi koorimise tõttu suureneb kogu alal otse põhjavette infiltreeruva vihmavee osatähtsus. Alalt eemaldatakse mullakiht, mis täidab olulist osa sademevee sidumisel. Kui enne katendi eemaldamist osa sademeveest omastavad taimed ja osa mullas seotud veest aurustub, siis kasvukihi eemaldamisel on karjäärialal infiltratsioon kiirendatud ja suurem kogus sademeveest jõuab põhjavette. Sellel tegevusel võib teatud määral mõju põhjaveele olla, kuid liiva ja kruusa filtreeriva omaduse tõttu ei ole see eeldatavalt oluline, kui karjääris toimetamisel peetakse kinni ohutusnõuetest ja reostuste ohtu minimeeritakse.

Taotletava karjääri võimalik mõju põhja- ja pinnaveele on seotud kaevandamiseks kasutatavate seadmete avariolukordadega. Kõige tõenäolisem mäeeraldisel toimuda võiv õnnetusjuhtum on seotud õli või kütuse lekkega. Võimalike rikete ning avariide tagajärjel tekkiva kütuse- või õlireostuse likvideerimiseks peab karjääris olemas vajalik koguses absorbenti (näiteks turvas, saepuru või sünteetilised absorbendid), millega saab tekkinud reostuse kokku korjata. Avariide likvideerimise viisid planeeritakse põhjalikumalt kaevandamise projektis.

Karjäärimasinate avariilukordade ennetamiseks tuleb neid perioodiliselt kontrollida ja kohapeal neid mitte hooldama või äärmisel vajadusel tegema seda selleks ette nähtud hooldusplatsil, kus peavad olema olema õli kogumise ja tõrje vahendid. Leevendusmeetmete õigeaegsel rakendamisel on võimalik pinna- ja põhjavee reostamist vältida. Võimaliku keskkonnamõju minimaliseerimiseks jälgitakse ohutustehnika ja keskkonnaohutuse reegleid. Mäetöödel välistatakse pinnase ja vee reostumine. Karjääris töötava seadme tehnilise rikke korral, mille tulemusena võib pinnas saastuda, tuleb reostatud pinnas koheselt eemaldada. Masinate tehniliste rikete vältimiseks tuleb kasutada kaasaegset ja ohutusnõuetele vastavat tehnikat. Töid korraldatakse tööohutusjuhendite ja normdokumentide nõuete kohaselt.

Taotluse seletuskirja kohaselt ei kasutata kaevandamistööl keskkonnaohtlikke ja mürgiseid aineid, mistõttu on oht (vee)keskkonna reostumiseks keskkonnaohtlike ainetega minimaalne.

Kuna ei ole oodata mõju vee kvaliteedile ega veetasemele puudub vajadus otseselt vee seireks. Seega on välistatud ka negatiivne mõju piirkonna puurkaevude veetasemetele, kuna tegevus toimub pealpool põhjaveetasel.

Müra

Tegevusega kaasneva müra levik ümbruskonda sõltub kasutatavast tehnikast, tööprotsessidest ja ümbritsevatest keskkonnatingimustest. Kaevandamise käigus tekib müra peamiselt kahest allikast: transpordimüra ja kaevandamise käigus masinate poolt tekitatav müra. Välisõhus leviva müraga seonduvat reguleerib atmosfääriõhu kaitse seaduse §-d 55-66 ja keskkonnaministri 16.12.2016 määrus nr 71 „Välisõhus leviva müra normtasemed ja mürataseme mõõtmise, määramise ja hindamise meetodid“ (*määrus nr 71*).

Punktmüraallikatel (karjääris töötavad masinad nt ekskavaator, rataslaadur, kallurauto) on olulisimaks parameetrik nende tekitatav helivõimsustase. Helivõimsustase on akustiline energia, mida allikas kiirgab. Müratase ehk helirõhutase on helivõimsustaseme ja kauguse funktsioon, mis tähendab, et müratase mingis punktis sõltub allika ja vastuvõtja vahelisest kaugusest ning allika helivõimsustasemest. Täismassiga 12 t ja raskemate veokite müratase on ca 84–95 dB, rataslaaduritel ja ekskavaatoritel ca 100–109 dB ning pinnasepumbal ca 85–100 dB. Karjääris enim kasutatav masin on ekskavaator, abimehhanismidena kasutatakse vajadusel ka rataslaadurit.

Transpordi (joonmüraallikate) puhul on olulisimaks parameetrik liiklussagedus, millest sõltub transpordivahendite müraemissioon keskkonda. Mida suurem on liiklussagedus, seda suuremaks ja ühtlasemaks kujuneb müratase teede lähiümbruses. Lisaks liiklussagedusele mõjutab transpordi puhul müra teket ka teekate (asfalt, kruuskate), liikumiskiirus ja raskete sõidukite osakaal.

Ümbruskonnale kõige häirivamat müra tekitab katendi koorimine karjääri avamisel.

Vastavalt määrusega nr 71 kehtestatud piirväärtustele tohib elamutega piirkonnas (II kategooria elamuala) olla tööstusmüra piirtase päeval 60 dB ja öösel 45 dB. Piirtase on näitaja, mis üldjuhul iseloomustab rahuldavaid akustilisi tingimusi ja mida kasutatakse olemasoleva olukorra hindamisel, kusjuures olemasolevatel aladel ja ehitistes ei tohi müra ületada piirtaset. Lähimad majapidamised asuvad Valgevälja II liivakarjäärist ca 105 m kaugusel loode suunas Nõmmiku (katastritunnus 67401:002:0179) ja ca 110 m kaugusel ida suunas Metsniku (katastritunnus 67401:002:0400) katastriüksusel.

Maavara kaevandamise, töötlemise ja transportimisega kaasneb müra, mida tekitavad karjääris töötavad kaevandamismasinad, ekskavaatori, kopplaaduri ja kallurite müratase jääb vahemikku 90...110 dB, purustus-sõelumissõlme müratase kuni 110 dB piiresse. Tööpäeva keskmisena jääb müratase eelpool märgitud piiridest väiksemaks, sest masinad ei tööta pidevalt täisvõimsusel. Ümbruskonnale kõige häirivamat müra tekitab katendi koorimine karjääri avamisel, järgnevatel mäetöödel asuvad töötavad masinad katendivalli varjus ja karjäärisüvendis, mis hinnanguliselt vähendab mürataset kuni 10 dB võrra.

Uuendatud taotluse nr T-KL/1028802-2 seletuskirjale on lisatud müra hinnang ja selle ulatus Nõmmiku kinnistuni. Esmase taotluse nr T-KL/1028802 seletuskirjas oli müra ulatust kirjeldatud Metsniku kinnistuni. Hinnangu kohaselt jäi leevendusmeetmeid arvestamata Metsniku kinnistul müratasemeks 58 dB ja Nõmmiku kinnistul 69,3 dB, mis ületab päevast piirväärtust 60 dB. Täiendavalt vähendavad müra levikut kõrghaljastus, maapinna reljeef ning asjaolu, et tegevus toimub süvendis.

Seletuskirjas pakuti lahenduseks Nõmmiku kinnistu suunas vähemalt 3 m kõrguse katendivalli rajamist. 3 meetrist katendivalli rakendades jääb seletuskirjas toodud mürahinnangu kohaselt Valgevälja II liivakarjääri ja kõrvalasuva Valgevälja liivakarjääri samaaegselt ekskavaatoriga töötamisel Nõmmiku katastriüksuse piiril arvutuslik summaarne müratase 56,7 dB juurde.

Kuna Nõmmiku kinnistul võib ilma leevendusmeedet kasutamata toimuda potentsiaalne müranormide ületamine ja Metsniku kinnistul hinnatud müratase jääb küll alla päevast piirväärtust (60 dB) kuid on sellele väga lähedal, siis tuleks keskkonnaloale määrata järgmised kõrvaltingimused müra asjus:

- Mürahäiringute leevendamiseks tuleb rajada vähemalt 3 meetri kõrgused müratõkkevallid vahetult müraallika lähedusse, mis oleksid mäeeraldises Nõmmiku (katastritunnus 67401:002:0179) ja Metsniku (katastritunnus 67401:002:0400) kinnistute suunas.
- Kaevandamistöode alguses tuleb mõõta mürataset karjääri alast väljaspool, katendivalli taga Nõmmiku (katastritunnus 67401:002:0179) ja Metsniku (katastritunnus 67401:002:0400) kinnistutel aktiivse kaevandamistegevuse ajal ehk olukorras, kui karjääri tehnika (ekskavaator, rataslaadur, kallurautod, pinnasepump) koos töötavad. Mõõtmised peavad olema läbi viidud akrediteeritud mõõtja poolt. Mõõtmistulemused esitada esimesel võimalusel ka Keskkonnaametile. Juhul kui esineb vajadus müra leviku täiendavaks tõkestamiseks, tuleb rakendada vajaduspõhiseid leevendavaid

meetmeid (hoida müraallikad kaevandatud süvendi all, katendivallide kõrguse suurendamine, tööaja optimeerimine).

Keskkonnaloa omajal tuleb tagada seadusega kehtestatud piirnormidest kinnipidamine ning võtta kasutusele kõik võimalikud meetmed mürahäiringu tekke ja leviku vähendamiseks.

Osakesed (tolm)

Liiva kaevandamisel on võimalikeks osakeste ehk tolmu allikateks maavara ammutamis- ja laadimisprotsessid ning toodangu väljaveoga seotud transport. Osakeste eraldumine mäeeraldisel toimuvatest tööprotsessidest sõltub kaevandamise tehnoloogiast, kaevise kohapealsest töötlemisest kui ka ilmastikutingimustest (tuul, sademed jne). Transpordil kaasneb tolmu eraldumine kruuskattega teedel liiklemisel transpordivahendite (eriti raskeveokite) ratastelt ning lahtistelt koormatelt. Veose katmise nõuded on toodud liiklusseadustikus ja selle alamaktides.

Looduslikult on kaevandatav liiv niiske ega põhjusta märkimisväärse õhusaaste tekkimist. Keskkonnaministri 14.12.2016 määruse nr 67 „Tegevuse künnisvõimsused ja saasteainete heidete künniskogused, millest alates on käitise tegevuse jaoks nõutav õhusaasteluba“ (*määrus nr 67*) ja selle lisa 1 kohaselt on õhusaasteluba vaja, kui tegevuse käigus eraldub ühe aasta jooksul atmosfääri osakesi (PMSUM) enam kui 1 tonn. **Taotluse seletuskirjas toodud arvutuste kohaselt õhusaasteluba vaja ei ole, kuna osakeste summaarne heitkogus ei ületa määruses nr 67 sätestatud künniskogust.**

Hinnanguliselt ning arvestades teadaolevaid andmeid tööprotsesside ja kasutatavate tehnoloogiate kohta on Valgevälja II liivakarjääris aastane peenosakeste heite kogus kaevandamisel ning laadimisel kuni **0,048 t/a**.

Valgevälja II liivakarjäärist ca 80 m kaugusel põhja suunas asuva AS TREV-2 Grupp Valgevälja liivakarjääri aastane peenosakeste heitkogus on ligikaudu 0,010 t. Mõlemal mäeeraldisel samaaegselt keskmise aastamäära kaevandamisel on tahkete osakeste summaarne heitkogus ca 0,058 t ning keskkonnaministri 14.12.2016 määruses nr 67 toodud künniskoguseid mõlemal mäeeraldisel koos kaevandamisel ei ületata.

Karjääris töötavad ekskavaatorid/kopplaadurid ning materjali väljaveol kasutatavad kallurautod eraldavad õhku heitgaase, mille tase ei tohi ületada lubatud piirmäärasid. Tehniliselt korrasoleva kaevandamistehnika kasutamisel heitgaasid hajuvad ning nendes esinevate saastekomponentide sisaldus on võrreldav igapäevakasutuses olevate mehhanismide (veokid, põllumajandusmasinad jmt) poolt eraldatavate kogustega. Veokite heitgaaside piirväärtused on kehtestatud valmistaja tehase poolt ning neid kontrollitakse masinate tehnoülevaatusel.

Tolmu tekib laadimisprotsessi käigus materjali kukkumisel kallurisse, purustisse või puistangusse. Osakesi tekib ka karjäärialal töötavate masinate ümbruses, kuid nende levik on

lokaalse iseloomuga. Kaevandamismasinade poolt tekitatava tolmu hulk on väike, sadestudes praktiliselt õhkutõusmise koha lähedale. Kaugemale võib levida tolmu toodangut vedavatest kallurautodest, kuna nende kiirus on suurem. Kallurid tõstavad tolmu nii karjäärisesestel- kui ka väljaveoteedel. Arvestades, et veokite liikumiskiirus on karjäärides piiratud (tavaliselt kuni 30 km/h) ning karjäärisesed veoteed on lühikesed ja järskude tõusudega, siis ei saa sõidukid suurt kiirust arendada. Töötavates karjäärides tehtud vaatluste järgi võib hinnata, et transpordi tõttu tekkiv õhusaaste võib levida lagedal maastikul keskmise tuulega 200 – 250 m kaugusele.

Transpordil tekkivad tolmu heitkogused sõltuvad liiklusintensiivsusest, kasutatavate masinate massist ja sõidukiirusest, teede peente osakeste sisaldusest, tee laiuselt ja tööajast. Kaevise transpordist tekkiva tolmu leviku tõkestamise efektiivseks vahendiks kuival perioodil on teede niisutamine ning erinevate kemikaalide kasutamine.

Ülenormatiivse tolmu kontsentratsiooni levimine mäeeraldisest piiridest välja võib juhtuda ekstreemumitel ehk halbade tingimuste kokkulangemisel (suur tuulekiirus, kuivad tingimused, tööesi on vahetult mäeeraldisest piiril). Keskkonnaloa omajal tuleb võtta kasutusele kõik võimalikud meetmed häiringute vähendamiseks.

Valgus, soojus, kiirus ja lõhn

Valgus-, soojus-, kiirus- ega lõhnareostust tegevusega ümbruskonnale eeldatavalt ei kaasne. Liiva kaevandamisega selliseid mõjusid ei teki või on need ebaolulise suurusega.

Vibratsioon

Lähtuvalt töötervishoidu käsitlevast seadusandlusest on karjääris töötavale tehnikale kehtestatud vibratsiooni piirnormid juba valmistajatehases. Valgevälja II liivakarjääris töötav tehnika peab vastama kehtestatud normidele, mistõttu kaevandamisel kasutatav tehnika ning laadimistööd ei põhjusta vibratsiooni, mis võiks oluliselt negatiivselt mõjutada karjääris töötavaid inimesi või ümbruskonda. Valgevälja II liivakarjääris maa kaevandamisel vibratsiooni põhjustavaid löhkamistöid läbi ei viida. Ülenormatiivset ega hoonetele kahjustusi tekitavat vibratsiooni ei teki ka karjääri vahetus läheduses.

3.1.6. Tekkivad jäätmed ning nende käitlemine

Jäätmeseaduse § 7¹ lõike 1 kohaselt loetakse kaevandamisjäätmeteks jäätmed, mis on tekkinud maavarade uuringute, maavarade kaevandamise, rikastamise ja ladustamise ning kaevandamise töö tulemusena. Selle kohaselt võib mäeeraldisel kirjeldatud tegevuse tulemusel kaevandamisjäätmeteks kvalifitseerida kooritud katendit (kokku 12 tuhat m³).

Taotluse kohaselt korrastatakse maa veekoguks. Korrastamiseks mittevajalik katend võõrandatakse. Kaevandamise ajal on katendivallid efektiivsed müra- ja tolmutõkked. Eelnevale tuginedes ei ole antavale keskkonnaloale jäätmete eriosa lisamine vajalik.

Karjäärialale on keelatud prügi ladustada. Keskkonnale ohtlikud jäätmed tuleb koguda teistest jäätmetest eraldi (määrdeõlid, pliikud, patareid, õlised kaltsud jms) ja käidelda nõuetekohaselt (viia jäätmejaama vms).

3.1.7. Tegevusega kaasnevate avariilukordade esinemise võimalikkus, sealhulgas heite suurus

Kaevandamisel tuleb rangelt jälgida, et ei satuks kütust või õli pinnasesse. Mäetöödel on potentsiaalseteks reostusallikateks karjääri mäemasinate tehnilised avariid. Selle tulemusel võib pinnasesse sattuda diiselkütust ja/või määrdeaineid, millega võidakse saastada nii pinnast kui ka vett. Selle vältimiseks tuleb pidevalt jälgida masinate tehnilist seisundit ning planeerida karjääri projektis avariide likvideerimise viisid. Tuleb tagada kütte- ja määrdeainete pinnasesse sattumise vältimiseks ettenähtud kaitsevahendite olemasolu ja korrashoid. Remontimine peab toimuma selleks ettenähtud kohtades. Võimaliku tekkinud reostuse likvideerimiseks peab olema karjääris töötajatel teada kindel tegevusplaan.

3.1.8. Tegevuse seisukohast asjakohaste suurõnnetuste või katastroofide oht, sealhulgas kliimamuutustest põhjustatud suurõnnetuste või katastroofide oht teaduslike andmete alusel

Ettevõtte tegevusega ei kaasne eeldatavalt suurõnnetuste või katastroofide tekke ohtu.

3.2. Kavandatava tegevuse asukoht ja mõjutatav keskkond

3.2.1. Olemasolev ja planeeritav maakasutus ning seal toimuv või planeeritav tegevus

Ülevaade olemasolevast ning planeeritavast maakasutusest ja kavandatud tegevusest on toodud ptk-s 3.1.1. Alale on kavandatud liivakarjäär, mistõttu maakasutus muutub (metsamaa raadatakse) ja selle asemele rajatakse karjäär.

Valgevälja II liivakarjääri maavara kaevandamise keskkonnaluba taotletakse kehtivusega 15 aastat.

3.2.2. Alal esinevad loodusvarad (sh maa, muld, pinnas, maavara, vesi ja looduslik mitmekesisus, nende kättesaadavus, kvaliteet ja taastumisevõime)

Maastikuliselt paikneb Valgevälja II liivakarjäär Lääne-Eesti madaliku keskosas kihiliselt erinevatest liivadest kuni kruusast ning sügavamas osas veeristest koosneval oosil. Maapinna absoluutkõrgus karjääri alal on vahemikus 2,0 – 5,7 m. Maardlas on järgmised täiteliiva varud: plokk 5 97 tuh m³, plokk 6 365 tuh m³, plokk 9 32 tuh m³ ja plokk 10 344 tuh m³ (kokku 838 tuh m³), kaevandavat varu on vastavalt 93 tuh m³, 217 tuh m³, 30 tuh m³ ja 181 tuh m³ (kokku 521 tuh m³).

Luba taotletakse 15 aastaks, millest lähtuvalt on aastane keskmine kaevandamise maht taotluse kohaselt on ligikaudu 38 tuh m³. Täpsem ülevaade on toodud ptk-s 3.1.1.

Liiv looduses ei taastu, mistõttu on tegemist taastumatu loodusvaraga ning puudub looduskeskkonna vastupanuvõime. Kaevandamise käigus muutub kaevandatava ala maastik ja looduslik mitmekesisus täielikult. Maakasutus taastatakse kaevandamise lõppemisel.

Looduslikult on ala metsamaa, millel on teatud määral väärtus piirkonna elustikule. Seetõttu kaevandamise tulemusel elupaigad looma- ja taimeliikidele vähenevad teenindusmaa ulatuses. Toimub olemasoleva metsa raadamine. Veetarbimist alal ei toimu.

Mäeeraldise ja teenindusmaa alale jääb ühtlasi 2 ha suuruses vana karjääri alale tekkinud veekogu, kus ei ole inventuuritud kaitsealuseid liike, kuid on eeldatavalt soodne koht kahepaiksetele sigimiseks.

3.2.3. Keskkonna vastupanuvõime, mille hindamisel lähtutakse märgalade, jõeäärsete alade, jõesuudmete, randade ja kallaste, merekeskkonna, pinnavormide, maastike, metsade, Natura 2000 võrgustiku alade, kaitstavate loodusobjektide, alade, kus õigusaktidega kehtestatud nõudeid on ületatud või võidakse ületada, tiheasustusega alade ning kultuuri-või arheoloogilise väärtusega alade vastupanuvõimest

Maavara kaevandamisega kaasneb mäeeraldise piires mäetööde käigus maastiku muutus ja olemasoleva taimkatte hävimine. Planeeritav tegevus sarnaneb oma olemuselt ehitustegevusega. Nagu iga ehitustegevusega, võib ka maavara kaevandamisega kaasneda keskkonnahäiringuid. KeÜS § 3 lõike 1 kohaselt on keskkonnahäiring inimtegevusega kaasnev vahetu või kaudne ebasoodne mõju keskkonnale. Keskkonnaloaga lubatud tegevusega kaasneda võivateks peamisteks keskkonnamõjudeks on kaevandamise tehnoloogilise protsessi ja transpordiga kaasnev müra ja osakeste heide välisõhku ning mõju maastikule ja maakasutusele.

Kaevandamistegevusega kaasneda võiva osakeste heitme või müra häiringu mõju ei ulatu kaevandamistegevuseks kasutatavale tehnoloogiale õigusaktidega seatud tehnilistest piirangutest ja väljatava maavara looduslikust niiskusest tulenevalt eeldatavalt kaugemale kui 250-300 m. Kuivema ilma korral, avamaal võib toodangu transportimisel välisõhku paiskuv osakeste kogus tugevama tuule korral kanduda ka mainitust kaugemale. Selliste olukordade vältimiseks seatakse keskkonnaloale kõrvaltingimused asjakohaste leevendusmeetmete rakendamiseks.

Kaevandamistegevus toob endaga kaasa maastiku pikaajalise või püsiva muutumise. Samas on näiteks majanduslikust aspektist oluline ka taastumatute maavarade jätkusuutliku kasutamise tagamine. Karjääri töötamise jooksul looduslik mitmekesisus paratamatult vaesub. Pikemas perspektiivis see taastub.

Keskkonnaametile teadaolevalt ei esine taotletava karjääri mõjupiirkonnas alasid, kus õigusaktidega kehtestatud nõudeid oleks ületatud või võidakse ületada. Karjäär ei asu tiheasustuslal.

Mõju kaitstavatele loodusobjektidele

Taotletud kaevandamise ala ei asu ühelgi Natura 2000 võrgustiku¹ alal. Lähimad Natura 2000 võrgustiku alad on Väinamere linnu²- ja loodusala³, mis jäävad kaevandamisalast 4,5 km kaugusele. Teised Natura 2000 võrgustiku alad jäävad mäeeraldisest kaugemale kui 5 km. Tulenevalt kaugusest ja asukohast ei ole mõju ühelegi Natura 2000 võrgustiku alale eeldada.

Mäeeraldisest umbes 3,5 km kaugusel loodes asub siseriiklikult kaitstav Paralepa ja Pullapä metsa maastikukaitseala. Tulenevalt kaugusest ja asukohast ei ole mõju maastikukaitsealale eeldada.

Taotletava Valgevälja liivakarjääri mäeeraldisest ca 350 m kaugusel asub kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstav loodusobjekt Valgevälja metsa kaitseala (EELIS kood KLO5000032) ning sinna kuuluv kohaliku omavalitsuse loodusobjekti piiranguvöönd Valgevälja metsa kaitseala (EELIS kood KLO5100035). Valgevälja mets võeti kohaliku kaitse alla puhkemaastiku säilitamise, rohevõrgustiku sidususe tagamise, loodusliku mitmekesisuse säilitamise, kaitsealuste liikide ja nende elupaikade, metsa vääriselupaikade, puhke- ja virgustusalaade rajamise ja kaitse eesmärgil.

Valgevälja metsa kaitsealale jääb Natura elupaik rikutud, kuid taastumisvõimelised rabad (7120), mis asub mäeeraldisest piirist umbes 580 m kaugusel. Tegevus võib elupaigatüüpi mõjutada vaid läbi veerežiimi muutuse. Valgevälja II liivakarjääris kaevandatakse maavara veetaset alandamata ning mäeeraldis asub elupaigast piisavalt kaugel, mistõttu pole põhjust eeldada, et kaevandamine Valgevälja II liivakarjääris mõjutaks elupaiga veerežiimi. Lisaks eraldab mäeeraldist kaitsealast Lihula põhimaatee, mis toimib barjäärina karjääri ja rabelupaiga vahel.

Haapsalu linna üldplaneeringu seletuskirja kohaselt on elupaik määratud I kategooria kohaliku kaitse aluse metsa maa-ala piiranguvööndisse. Tegemist on rangema vööndiga, kus seletuskirja kohaselt ei tohi kuivendada soostunud ala Ruhisoo rabamaastikus. Kuna tegevuse käigus ei kuivendata soostunud ala, siis pole põhjus eeldada, et tegevus mõjutaks ebasoodsalt Valgevälja metsa kaitseala.

Mõju Natura 2000 võrgustikule

¹ Vabariigi Valitsuse 05.08.2004 korraldus nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri”

² EELIS kood RAH0000133

³ EELIS kood RAH0000605

Mõju Natura 2000 aladele on välistatud, kuna tegevus asub nendest piisavalt kaugel. Kaevandamisega kaasnevate mõjutegurite jõudmist nii kaugele ei ole eeldada ja negatiivne mõju Natura 2000 võrgustikule on välistatud (sh ka siseriiklikult kaitstavale Väinamere hoiualale).

Mõju kaitsealustele liikidele

Lähimad kaitstavad objektid looduskaitseaduse (LKS) § 4 tähenduses on taotletava Valgevälja II liivakarjääri teenindusmaast ca 60 m kaugusel asuvad II kaitsekategooria loomaliikide elukohad: tõmmu- või habelendlane (*Myotis brandtii/mystacinus*, EELIS kood KLO9122132), veelendlane (*Myotis daubentonii*, EELIS kood KLO9122130), kääbus-nahkhiir (*Pipistrellus pipistrellus*, EELIS kood KLO9122122), pargi-nahkhiir (*Pipistrellus nathusii*, EELIS kood KLO9122128), pruun-suurkõrv (*Plecotus auritus*, EELIS kood KLO9122124), hõbe-nahkhiir (*Vespertilio murinus*, EELIS kood KLO9122121), suurvidevlane (*Nyctalus noctula*, EELIS kood KLO9122123), tiigilendlane (*Myotis dasycneme*, EELIS kood KLO9122129) ja põhja-nahkhiir (*Eptesicus nilssonii*, EELIS kood KLO9122127) ning 110 m kaugusel asub III kaitsekategooria loomaliigi harilik kärnkonn (*Bufo bufo*, EELIS kood KLO912212) elukoht. Lisaks asub 430 m kaugusel II kaitsekategooria kanakulli (*Accipiter gentilis*) leiukoht.

Eeltoodud liikide elukohad kattuvad osaliselt Valgevälja II liivakarjääri teenindusmaast põhja pool tegutseva Valgevälja liivakarjääri (luba nr L.MK/322407, kehtivusaeg 01.10.2012–30.09.2027) alaga.

Käsitivalised

Valgevälja liivakarjääri veeala on oluline nahkhiirte toitumisala ning sinna koondub toituma mitmeid liike, mis näitab, et piirkonnas on nahkhiirtele sobivaid elupaiku. Nahkhiired vajavad päevasel ajal varjepaiku ja öösel toitumisasasid; olulised on avatud veepeegli veekogud ja nende servad. Olulist negatiivset mõju nahkhiirtele eeldatavasti ei ole, kuna kaevandamistegevus toimub peamiselt päevasel ajal. Kaevandamine ei mõjuta eeldatavalt negatiivselt kaitsealustele liikidele.

Kahepaiksed

Mäeeraldise ja teenindusmaa alale jääb ühtlasi 2 ha suuruses vana karjääri alale tekkinud veekogu, kus ei ole inventuuritud kaitsealuseid liike, kuid on eeldatavalt sobiv kahepaiksete sigimisala. Et seda ei kahjustataks või võimalikult vähe kahjustataks kaevandamise käigus, lisab Keskkonnaamet Valgevälja II liivakarjääri keskkonnakaitseloale järgneva kõrvaltingimuse:

- Enne kavandatavate tegevuste alustamist tuleb tellida kahepaiksete inventuur ning ekspertarvamus. Inventuuriks sobiv periood on mai ja juuni esimene dekaad. Ekspertarvamusel välja toodud leevendusmeetemetega arvestada karjääri tegevusel.

Et kõrgvee perioodidel oleks elustikul (kahepaiksed ja veeseligrootud) võimalusemadalaveelises osas paljuneda tuleb karjääri nõlv ka põhjavee tasemest kõrvemal kujundada vähemalt 30% ulatuses nõlvusega 1:5. Lauge nõlv loob ka vee-elustikust toituvatele lindudele sobivamad toitumistingimused ning varjumiskohad. Huumuskihti ei ole vaja nõlvadele panna ning ei ole ka mõistlik külvata muru. Taimestik võiks kujuneda looduslikult. Paljud liivaaladel kasvavad taimeliigid on ohustatud, kuna puuduvad sobivad avatud liivaga elupaigad. Toetudes eelnevale lisab Keskkonnaamet lisanduva kõrvaltingimuse:

- Selleks, et võimaldada mitmekesise elustiku kujunemist korrastamisjärgselt tekkivates veekogudes, tuleb kujundada karjääri nõlv ka põhjavee tasemest kõrgemal vähemalt 30% ulatuses nõlvusega 1:5. Huumuskihti ei ole vaja nõlvadele panna ning ei ole ka mõistlik külvata muru.

Kanakull

Kanakull eelistab pesitseda vanades okasmetsades ning peab saagijahti nii metsaaladel kui kultuurmaastikus. Peamisteks liiki ohustavateks teguriteks Eestis on pesapaikade hävinemine, toidubaasi vähenemine ning pesitsusaegne häirimine.

Vastavalt kanakulli kaitsetegevuskava uuele eelnõule ei tohi pesa ümbritsevas 300 meetri raadiusega alas keskkonna tingimusi oluliselt muuta. Seireandmed näitavad, et majandusmetsas, kus raiete tagajärjel on kanakulli pesapaigaks sobivat metsa alles jäänud vaid vähesel määral, vahetavad kanakullid sageli pesapaiku.

Valgevälja maardlal ja selle ümbruse metsi on viimasel 20 aastal intensiivselt raiutud, mistõttu on kanakullile pesitsemiseks sobivad metsad tugevalt killustatud. Kanakulli elupaik asub Valgevälja metsa kaitsealal ning pesitsemine on olnud edukas alates 2016. aastast. Eduka pesitsemine põhjuseks on asjaolu, et elupaik asub kaitsealal, kus metsade majandamine on piiratud.

Tulenevalt mäeeraldise kaugusest pole põhjust eeldada ebasoodsa mõju esinemist kanakullile. Elupaiga kaitse on tagatud läbi Valgevälja metsa kaitseala.

Mõju rohevõrgustikule, metsale ja maastikule

Üldplaneeringu järgi on tegemist rohevõrgustiku alaga. Samamoodi ka Lääne maakonna planeeringu järgi.

Keskkonnaagentuuri tellimusel koostatud töö „Rohevõrgustiku planeerimisjuhend“ tabelis 3-1 (lk 38) soovitatakse erinevate allikate põhjal rohekoridori minimaalseks laiusseks 400 – 500 m. Samuti toob rohevõrgustiku planeerimisjuhend välja (tabel 3-1; lk 35), et metsaelupaikade elurikkuse tagamise seisukohast on oluline üldpõhimõte, et maastikus oleks metsaga kaetud vähemalt 50% käsitletavast roheline võrgustiku elemendist.

Rohekoridori ristlõike laius Valgevälja II liivakarjääri alal on ca 975 m. Mäeeraldise teenindusmaa kattub rohekoridoriga ca 365 m ulatuses. Seega on kavandatava tegevuse puhul tagatud rohevõrgustiku planeerimisjuhendis toodud metsaga kaetuse protsendi eesmärk, kuna antud juhul jääb kaevandamistegevusest mõjutamata ning metsaga kaetuks ca 63% rohekoridori ristlõike laiusest. Rohevõrgustiku element jääb kaevandamistegevuse ajal eesmärgipäraselt toimima ning võrgustiku terviklikkus ja sidusus ei vähene olulisel määral.

Varu ammendamise järgselt korrastatakse mäeeraldis kaheks veekoguks. Tulevased veekogud omandavad rohevõrgustiku koosseisus ökoloogilist väärtust nn sinivõrgustikuna (veeökosüsteemid ja nende kaldaalad). Mäeeraldise teenindusmaa taasmetsastatakse. Karjääri planeeritav korrastamise suund toetab üldplaneeringus välja toodud eesmärki sulgeda karjäär viisil, mis tagaks ala edaspidise toimimise rohevõrgustiku osana.

Kaevandamise tulemusena kujunevad veekogud püsivateks maastikuelementideks, mistõttu on oluline tagada nende sobitumine ümbritsevasse maastikku. Sirgjoonelise kaldajoone ja teravate nurkadega veekogud jäävad maastikus visuaalselt domineerima ning on selgelt eristatavad ka kõrgematest vaatepunktidest, aerofotodel ja kaartidel.

Veekogude looduslähedasema ilme saavutamiseks on põhjendatud kujundada kaldajoon liigendatult ja loogeliselt ning vormida veekogu nurgad laugelt. Kui veekogu kasutamine virgestuseks võib tulevikus osutuda asjakohaseks, tuleb kujundamisel arvestada ka kaldapiirkondade kasutatavuse ja ohutu ligipääsetavusega.

Karjääri tegevusega on võimalik seada tingimused, et loomade liikumisteedele takistused oleks minimaalsed.

Valgustingimuste muutused kaevandusala raadamisega avatavates metsaservades avaldavad mõju alustaimestikule, mis muutuvad tihedamaks ja lopsakamaks ning ka puisturindelisusele (põõsarinde kasv jmt).

Teatud määral võib alal tõusta tormide oht. Seda minimeerivad rajatavad pinnasevallid. Vallid vähendavad maapinnaga paralleelselt puhuva tuule kiirust, suunates tuule vallidelt üles ning tekitavad vallidest üle minekul tuules turbulentsi. Turbulents tuules vähendab ühesuunalist koormust karjääriäärsete puude võrrele võrreldes lineaarselt puhuva tuulega.

Piirkonna maastiku muutudes võib esialgu esineda loomadele häiringuid, kuid neid on võimalik minimeerida (nt rajada käigurajad järskudesse nõlvadesse). Karjääri ümber piirdeaedu ei rajata. Soovitusena ongi oluline jälgida, et loomad saaksid vajadusel karjääri ala läbida, selleks teha nõlvadesse käigurajad ning mitte karjääri tarastada.

Lähtudes eeltoodud asjaoludest peab Keskkonnaamet oluliseks seada järgmised kõrvaltingimused, et tagada rohevõrgustiku toimimine:

- Veekogud kujundada loodusesse sobivaks ehk vältida liiga sirget kaldajoont ning veekogude nurgad kujundada laugelt. Soovitavalt rajada idapoolne veekogu kahepaiksetele sigimiseks soodsaks veekoguks ning läänepoolse veekogu rajamisel arvestada võimalusega rajada tulevikus rannaala, tagades selleks sobivad kaldanõlvad ja ligipääsetavuse.
- Järskudesse nõlvadesse on tuleb rajada käigurajad, et karjääri põhja või astangutele sattunud loomad saaks sealt välja ilma pikki vahemaid läbimata. Käigukohad peavad olema rajatud ka müravallidesse või neist peab olema tagatud ümberpääs.
- Mäeeraldise ümber on keelatud rajada piirdeaedu, mis loomade liikumist takistavad.

Kultuurimälestised ning -pärand

Karjäärialal või selle mõjualal (250 m) puuduvad kultuurimälestiste registrisse kantud kultuuri- või arheoloogilise väärtusega alad. Lähim arheoloogiamälestis jääb umbes 1,6 km kaugusele edela suunas (Asulakoht, registrikoodiga 10111). See objekt on piisavalt kaugel ning liiva kaevandamine nende seisundit negatiivselt ei mõjuta. Objekt asub maanteedest eemal. Seega võib objektiivselt hinnata, et negatiivne mõju on kultuurimälestistele välistatud. Muud mälestised asuvad oluliselt kaugemal.

Maa- ja Ruumiameti pärandkultuuri kaardirakenduse kohaselt läbib Valgevälja II liivakarjääri kahe mäeeraldise vahel olevat teenindusmaad pärandkultuuriobjekt nimega Raudtee veetrass (registrikoodiga 1907332089). Eesti Looduse Infosüsteemis EELIS on objekti seisund kirjeldatud järmiselt: *Tüüp määratav, objektist või tema esialgsest funktsionaalsusest säilinud alla 20%.*

Pärandkultuuri all mõistetakse Maa- ja Ruumiameti geoportaali pärandkultuuri andmebaasi tähenduses eelmiste põlvkondade poolt pärandunud inimtekkelisi objekte maastikus, mis omavad mingit pärimuslikku taustateavet ja kultuurilist väärtust eeskätt kohalikule kogukonnale. Pärandkultuuri objektid ei ole riikliku kaitse all, nende säilimine on eeskätt maaomanike endi kätes.

3.2.4. Inimese tervis ja heaolu ning elanikkond

KeÜS § 23 lõige 1 sätestab, et igaühel on õigus tervise- ja heaoluvajadustele vastavale keskkonnale, millega tal on oluline puutumus. Lõike 2 kohaselt on oluline puutumus isikul, kes viibib tihti mõjutatud keskkonnas, kasutab sageli mõjutatud loodusvara või kellel on muul põhjusel eriline seos mõjutatud keskkonnaga. KeÜS § 3 lõike 1 kohaselt on keskkonnahäiring ka selline ebasoodne mõju keskkonnale, mis ei ületa arvulist normi või mis on arvulise normiga reguleerimata. Siiski tuleb võimaliku keskkonnahäiringu tekkimist võimalusel ennetada ning kui see pole võimalik, võtta kasutusele leevendusmeetmed. Keskkonnaloa omanikul on kohustus hüvitada kaevandamisega tekitatud kahju sõltumata oma süüst (MaaPS § 93 lõige 1).

Valgevälja II liivakarjääris kaevandamisel on peamisteks keskkonda mõjutavateks teguriteks maastikupildi visuaalne muutumine, müra, õhusaaste ja võimalik mõju põhjaveele.

Lähimad majapidamised asuvad Valgevälja II liivakarjäärast ca 105 m kaugusel loode suunas Nõmmiku (katastritunnus 67401:002:0179) ja ca 110 m kaugusel ida suunas Metsniku (katastritunnus 67401:002:0400) katastriüksusel.

Lähim linn on Haapsalu (ca 3,5 km kaugusel).

Lähipiirkonnas suurtööstuseid teadaolevalt ei ole.

Taotletavat karjäärialala katab mets ning osaliselt korrastamata karjäärialale moodustunud veekogu, mis pärast varude ammendamist korrastatakse kaheks tehisveekoguks. Muus osas maastikupilt oluliselt ei muutu.

Masinatest lähtuvat mürataset vähendab lisaks loomulikule heli neeldumisele kaevandamise käigus tekkiv süvend, kus masinad asuvad. Karjääril on müra summutavateks täiendavateks teguriteks karjääri seinad ja katendist vallid.

Maavara kaevandamisel tekkiv tolmu kogus on minimaalne tulenevalt liiva looduslikust niiskusest. Transpordil tekkiva õhusaaste vältimiseks tuleb karjäärisiseseid teid regulaarselt niisutada või töödelda vastavate vahenditega. Väljaspool mäeeraldist ja selle teenindusmaad asuvate avalikus kasutuses olevate teede korrashoiu eest vastutab tee omanik, sõlmides vajadusel selleks vajalikke kokkuleppeid teed kasutada soovivate isikutega.

Kaevandamise lubamine taotletud ulatuses ei halvenda väljakujunenud põhjavee režiimi, kuna kaevandamine toimub põhjaveetasel alandamata. Võimalik mõju põhja- ja pinnaveele on seotud kaevandamiseks kasutatavate seadmete avariilukordadega. Kuna kasutatav tehnika sisaldab ja kasutab töötamiseks määrdeaineid ja kütust, siis on võimalik, et esineb nende lekkeid. Kasutades tehniliselt korras seadmeid ja neid regulaarselt hooldades, on lekete tõenäosus väike ja lekked kiiresti avastatavad. Samas avariilukorra tekkimise tõenäosus ei ole suurem, kui mõnes teises rasketehnikaga seotud tegevusalal (nt põllumajandus).

Kõige tõenäolisem pinnase kvaliteeti mõjutav avarii on diiselmootori või õli leke masinatest, mis kaevandamistöõde käigus võib juhtuda. Reostuse vältimiseks tuleb rangelt jälgida, et kaevandamis- ja laadimiskohtades ei satuks diiselmootori ega määrdeõli karjääri põhja. Seadmete tankimine ja hooldus peab toimuma väljaspool karjääri või selleks spetsiaalselt ettevalmistatud platsil, mis on varustatud õlitõrje vahenditega. Õnnetuse kohas tuleb reostunud pinnas kiiresti eemaldada ja anda üle vastavat litsentsi omavale jäätmeäritlusasutusele.

Tasakaalu hoidmine inimeste heaolu ja kaevandamistegevuse vahel on oluline. Mõistetavalt võib tulenevalt iga indiviidi isiklikust tundlikkusest olla maavarade kaevandamisel ebasoodne mõju vaatamata võimaliku häiringu õigusaktides sätestatud normeeritud piiridesse jäämisel. Keskkonnaloale kõrvaltingimuste seadmise eesmärk on leevendada kaevandamisest tulenevaid häiringuid eluhoonete ümbruses ja õuealal ajal, mil väljakujunenud, valdavaks saanud tööaega silmas pidades viibivad elanikud kõige tõenäolisemalt kodus. Kuivõrd keskkonnaloa andmisest

keeldumiseks pole alust, on otstarbekas kaaluda keskkonnaloale kõrvaltingimuste lisamist tekkida võivate keskkonnahäiringute vähendamiseks.

3.3. Hinnang keskkonnamõju olulisusele

Eelnevast lähtudes võivad Valgevälja II liivakarjääri mäeeraldisel kaevandamistegevusega kaasnevateks peamisteks mõjudeks olla mõju välisõhule (tolm, müra) ja maastikule. Välistatud peavad olema erinevad koosmõjud.

3.3.1. Mõju suurus, mõjuala ulatus, mõju ilmnemise tõenäosus ja aeg, mõju laad, tugevus, kestus, sagedus ja pöörduvus

Keskkonnaamet käsitleb kavandatava tegevuse mõjualana Valgevälja II liivakarjääri mäeeraldisel teenindusmaad ning ca 250-300 m ümber selle, kuna nii kaugele võib teoreetiliselt ulatuda müra-või tolmuhäiring. Arvutuslikult jäävad mõju suurused kehtestatud piirnormidesse, kuid vajadusel tuleb teostada kontrollmõõtmisi.

Kaevandamistegevusega kaasnevad häiringud avalduvad kaevandamise käigus keskkonnaloa kehtivusaja (15 aastat) jooksul. Perioodil, kui kaevandamist ei toimu, kavandataval tegevusel otseseid mõjusid ei ole v.a. visuaalne häiring.

Kaevandamistegevusega kaasnevad mõjud on seotud kaevandamisega ning avalduvad kaevandamise käigus. Pärast kaevandamistegevuse lõppemist ning ala korrastamist lõpeb ka kavandatava tegevuse mõju. Eelhinnangu järelduste kohaselt ei teki kavandatava tegevuse elluviimisel) olulist täiendavat negatiivset keskkonnamõju, samas ümberkaudsetele elanikele tavapärasest enam häiringuid (müra, õhusaaste) võib siiski tekkida.

3.3.2. Mõju piiriülesus

Piiriülest (riigipiiriülest) mõju ei ole.

3.3.3. Kavandatava tegevuse koosmõju muude asjakohaste toimuvate või mõjualas planeeritavate tegevustega

Ümbruskonna maad on valdavalt kasutuses maatulundusmaana – peamiselt metsamaad, vähesel määral ka põllumaad. Tegemist on hajaasustusega. Lähipiirkonnas suurtööstuseid ei ole.

Ca 80 m kaugusel põhja pool asub tegutsev Valgevälja liivakarjäär. Lähim elamu asub 105 m kaugusel.

Keskkonnaloa omanik peab siiski täitma kõiki asjakohaseid õigusaktides sätestatud nõudeid ja loale kantavaid kõrvaltingimusi ning tegema omalt poolt kõik võimaliku, vähendamaks tekkivate keskkonnahäiringute esinemist ning levimist.

3.3.4. Ebasoodsa mõju tõhusa ennetamise, vältimise, vähendamise ja leevendamise võimalused

Valgevälja II liivakarjääris kaevandamisega kaasneda võivaid keskkonnahäiringuid on pikemalt käsitletud käesoleva eelhinnangu punktides 3.1.5., 3.1.7 - 3.1.8., 3.2.3.-3.2.4 ja 3.3 ning siinkohal ei korrata. Eelhinnangus esitatud kaalutluste alusel kavandab Keskkonnaamet keskkonnahäiringute leevendamiseks lisada antavale keskkonnaloale järgmised asjakohased kõrvaltingimused:

1. Mürähäiringute leevendamiseks tuleb rajada vähemalt 3 meetri kõrgused müratõkkevallid vahetult müraallika lähedusse, mis oleksid mäeeraldises Nõmmiku (katastritunnus 67401:002:0179) ja Metsniku (katastritunnus 67401:002:0400) kinnistute suunas.
2. Kaevandamistöõde alguses tuleb mõõta mürataset karjääri alast väljaspool, katendivalli taga Nõmmiku (katastritunnus 67401:002:0179) ja Metsniku (katastritunnus 67401:002:0400) kinnistutel aktiivse kaevandamistegevuse ajal ehk olukorras, kui karjääri tehnika (ekskavaator, rataslaadur, kallurautod, pinnasepump) koos töötavad. Mõõtmised peavad olema läbi viidud akrediteeritud mõõtja poolt. Mõõtmistulemused esitada esimesel võimalusel ka Keskkonnaametile. Juhul kui esineb vajadus müra leviku täiendavaks tõkestamiseks, tuleb rakendada vajaduspõhiseid leevendavaid meetmeid (hoida müraallikad kaevandatud süvendi all, katendivallide kõrguse suurendamine, tööaja optimeerimine).
3. Enne kavandatavate tegevuste alustamist tuleb tellida kahepaiksete inventuur ning ekspertarvamus. Inventuuriks sobiv periood on mai ja juuni esimene dekaad. Ekspertarvamusel välja toodud leevendusmeetmetega arvestada karjääri tegevusel.
4. Selleks, et võimaldada mitmekesise elustiku kujunemist korrastamisjärgselt tekkivates veekogudes, tuleb kujundada karjääri nõlv ka põhjavee tasemest kõrgemal vähemalt 30% ulatuses nõlvusega 1:5.
5. Järskudesse nõlvadesse on tuleb rajada käigurajad, et karjääri põhja või astangutele sattunud loomad saaks sealt välja ilma pikki vahemaid läbimata. Käigukohad peavad olema rajatud ka müravallidesse või neist peab olema tagatud ümberpääs.
6. Mäeeraldisel ümber on keelatud rajada piirdeaedu, mis loomade liikumist takistavad.
7. Veekogud kujundada loodusesse sobivaks ehk vältida liiga sirget kaldajoont ning veekogude nurgad kujundada laugelt. Soovitavalt rajada idapoolne veekogu kahepaiksetele sigimiseks soodsaks veekoguks ning läänepoolse veekogu rajamisel arvestada võimalusega rajada tulevikus rannaala, tagades selleks sobivad kaldanõlvad ja ligipääsetavuse.
8. Kaevandaja peab tagama, et Valgevälja II liivakarjääri teenindusmaal asuva matkaraja kasutamine on ohutu ja vajadusel takistama tolmu levikut matkarajale. Põhjendatud vajadusel näha ette muudatused raja kulgemises.

Vajadusel täpsustatakse keskkonnaloale kantavate kõrvaltingimuste sõnastust keskkonnaloa andmise korralduses.

3.4. Eelhindangu järelendus

Eelhindamise tulemusena järeldeb Keskkonnaamet, et kavandataval tegevusel puudub oluline keskkonnamõju, kuna:

1. kavandatav tegevuskoht ei asu kaitstaval loodusobjektil ega Natura 2000 võrgustiku alal ning kavandatava kaevandamisega eeldatavalt ei mõjutata ebasoodsalt kaitstavaid loodusobjekte ega Natura 2000 võrgustiku alasid;
2. eelhindamise tulemusena selgus, et leevendusmeetmete kasutamisel eeldatavalt ei ületata kaevandamisel piirmäärasid müra ja õhusaaste osas;
3. eelhindamise tulemusena selgus, et kaevandamine ei mõjuta väljakujunenud põhjaveerežiimi, kuna kaevandamine toimub olemasolevat veerežiimi muutmata ja reostuse teket tuleb hoolega vältida;
4. mäeeraldisel maastik kaevandamistööde käigus hävib, kuid see on kvalitatiivselt hiljem osaliselt taastatav maa-ala korrastamisega.

KeHJS § 11 lõike 8¹ kohaselt KMH algatamata jätmise otsus peab muu hulgas sisaldama asjakohaseid KeHJS § 6¹ lõike 1 punkti 6 alusel esitatud kavandatava tegevuse erisusi või keskkonnameetmeid muidu ilmned võiva olulise ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks või ennetamiseks. Määruse nr 31 § 5 lõike 2 järgi, kui eelhindangu järelduseks on kavandatava tegevuse KMH algatamata jätmine, esitatakse eelhindangus põhjendatud juhul ettepanekud vajalikeks keskkonnameetmeteks.

KeHJS § 3³ lõike 1 järgi keskkonnameetmed on kavandatava tegevuse elluviimisega kaasneva ebasoodsa keskkonnamõju ennetamise, vältimise, vähendamise ja leevendamise ning põhjendatud juhul heastamise meetmed. Keskkonnameetmete hulka arvatakse ka keskkonnaseire. KeHJS § 3³ lõike 2 kohaselt peavad keskkonnameetmed, sealhulgas keskkonnaseirega jälgitavate näitajate liik ja seire kestus, olema proportsionaalsed kavandatava tegevuse iseloomu, asukoha ja mahuga ning eeldatavalt avalduva keskkonnamõjuga.

Keskkonnaseire määramisel ja tegemisel arvestatakse olemasoleva keskkonnaseirega.

Loa taotleja ei ole KeHJS § 6¹ lõike 1 punkti 6 alusel esitanud Keskkonnaametile teavet kavandatava tegevuse erisuste või võetavate keskkonnameetmete kohta, millega loa taotleja kavandab vältida või ennetada muidu ilmned võivat olulist ebasoodsat keskkonnamõju.

4. ÄRAKUULAMINE

Keskkonnaamet saatis KeHJS § 11 lõike 2² alusel xx kirjaga nr xx Valgevälja II liivakarjääri keskkonnaloa nr KL-524935 taotlusele koostatud keskkonnamõjude eelhindangu ja KMH

algatamata jätmise otsuse eelnõu seisukoha võtmiseks Haapsalu Linnavalitsusele ja tutvumiseks taotlejale Tariston AS, seisukoha esitamise tähtajaga xx.